

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

■ RØNSHOVED ■

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1950

■ RØNSHOVED ■

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer der dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1950

Der staar et Træ —.

*Der staar et Træ i Slesvigs Jord,
det stod i Stampe lange Vintre.
Men sommergrønt igen det gor
med nye Skud fra Kærns Indre.
Det har den Tro paa Sejr til Slut,
som alt, der er i Vækst, maa dele:
Hvad gammel Vanrøgt har forbrudt,
skal Livets friske Kræfter hele.*

*Det vokser paa sit eget Sted,
det lod sig ikke kunstigt dyrke.
Det trænger kun til Voksefred,
saa staar det støt ved egen Styrke.
Det henter Kraft fra Hjemmets Jord
til nye Kim, som endnu sover.
De dybe Rødder gaar mod Nord,
og de skal aldrig hugges over.*

Poul Sørensen.

FØR OG NU

Det vilde føre for vidt, hvis man vilde prøve på at vise alle de forskelle, man faar øje paa, naar man ser sig om mellem mennesker. Hvis man ikke ser helt overfladisk paa mennesker, er der noget ejendommeligt ved hvert eneste menneske, noget, som adskiller netop dette menneske fra alle andre.

Paa samme maade forholder det sig med de skiftende tider. Slægt følger efter slægt, og aarhundrede følger efter aarhundrede. Men hvert slægtled indeholder og giver udtryk for noget ejendommeligt, som ikke fandtes i de forgangne tider, og hvert aarhundrede er som et nyt blad i en bog, og der fortælles her noget, som man ikke før har kendt eller forstaaet. Og som en bog ofte er inddelt i kapitler, hvor hvert kapitel indeholder et selvstændigt afsnit af den hele bog, saaledes er det enkelte menneskes levnedsløb, det enkelte folks levnedsløb og hele menneskeslægts levnedsløb ogsaa delt i forskellige afsnit, hvori enkeltheder af livsløbets helhed finder sit ejendommelige udtryk.

Man kan naturligvis ogsaa i denne henseende se udvortes paa tingene. Det har Prædikerens, som levede for over to tusinde aar siden, gjort, og det har tusinder af mennesker siden hans tid gjort. Prædikerens siger: Alle bække løber i havet, og havet bliver ikke fuldt; thi det sted, fra hvilket floderne løber, derhen kommer de tilbage for at løbe. Alt, hvad man kunde nævne herom, vilde blive mat, ingen kunde udsige det; øjet mættes ikke af at se, og øret fyldes ikke af at høre. Hvad som var, det samme skal vorde, og hvad som

er sket, det samme skal ske, og der er slet intet nyt under solen. Er der noget, om hvilket man kan sige: se, dette er nyt? Det var allerede i de forrige tider, som har været før os.

Prædikerer har set, at der var forskel paa mennesker, og at der var forskel paa de skiftende tider. Dette lægger han ikke skjul paa. Men disse forskelle forekommer ham at være uvæsentlige i sammenligning med det, som er ens for alle mennesker og ens for alle tider. Med de øjne, han har faaet, maa han se paa helheden og paa det ensartede i menneskers og slægternes levnedsløb. Han kan nok se enkelthederne, men han ser paa disse, som man ser paa det, man overser. Enkelthederne betyder ikke noget virkeligt og afgørende for ham. Hans indre virkelighed er den, at det samme hænder alle, og der er derfor intet nyt under solen.

Der er ikke noget i vejen for, at man kan forstå Prædikerer og give ham ret i det, han siger, men med den tilføjelse, at vor indre virkelighed alligevel er en anden. Den udtrykker nemlig først og sidst forskellene mellem mennesker og mellem de skiftende tider. Naar man fra barndommen kommer ind i ungdomstiden, begynder man at opdage sig selv som enkeltmenneske, og man ser sig selv i forhold til andre mennesker eller i modsætning til andre mennesker. Man gaar paa opdagelsesrejse i sin egen indre verden for at finde de evner og kræfter, man ejer. Man møder sit eget jeg paa en anden maade, end man mødte det i barndomsaarene. Dette jeg er i de første ungdomsaar et kaos af drifter og uopklarede evner, af tvivl og tro, af angst og haab, af det, jeg skal, og som jeg ikke vil, og af det, jeg vil, og som jeg ikke skal. Det er en tid, hvor man er selvoptaget, fordi man søger udgangspunktet for alle ting i sig selv, og fordi man da ogsaa søger maalet for alle ting i sig selv.

Der er meget, der er uden for et menneskes egen verden, ogsaa i disse ungdomsaar, men man søger i det alt sammen kun sig selv. Alt det andet, som ikke paa en eller anden maade kan sættes i forhold til det, man tænker eller føler, alt det, man ikke har brug for i ens egen verden, er fremmed og uvedkommende. Det kan ikke blive til virkelighed

og sandhed i en selv. Man har en umiddelbar følelse af, at det i sin uvirkelighed er dødt og magtesløst. Det er i hvert fald gammelt og stivnet i forhold til ens egen unge, friske og levende verden. Derfor søger ungdom til jævnaldrende, og der kommer et samlet modsætningsforhold mellem den unge og den ældre slægt. Man søger sine venner blandt jævnaldrende, ikke i og for sig for deres skyld. Man gør det for sin egen skyld. Man gør det, fordi de tumler med de samme spørgsmaal, som man selv er optaget af, og man gør det, fordi de forholder sig til spørgsmaalene paa samme maade, som man selv gør. Af samme grund forelsker man sig. Man forelsker sig i den, som ikke ved mere om livet og døden og tvivlen og angsten, end man selv ved, men der ligger deri en bekræftelse af virkeligheden og sandheden, at vi er to, der søger det samme, og der søger det paa samme maade.

Dette er alt sammen helt naturligt. Det er saadan, og det skal være saadan, fordi der skal være en ung tid i ethvert menneskes liv. Der skal være en saadan kaotisk tid, en tid, som er fuld af søgen, en tid, som er grødefuld, og som ikke er andet end grødefuld. Man søger, og man ved i grunden ikke, hvad man søger. Man ved ikke, hvad det hele kan blive til, eller om det overhovedet kan blive til noget. Og der er ikke blot en saadan ung tid i det enkelte menneskes livsalder, men der er en tilsvarende tid i folkenes og i hele menneskehedens livsalder.

Hertil maa der nu føjes, at selv om den egentlige ungdomstid i et menneskes liv er forbi, og et menneske derfor er kommen ind i manddommens aar, kan der godt komme tider, der er prægede af det samme, som er den egentlige ungdomstids indhold. Hver gang der begynder et nyt kapitel i et menneskes livsroman, kan dette kapitel i sin begyndelse helt naturligt have noget af ungdommens usikkerhed og søgen i sig. Enhver fornyelse i et menneskes liv maa vel altid begynde med en forholdsvis genoplevelse af ungdom. Og det samme gør sig naturligvis gældende i folkenes og i hele menneskehedens liv. Uden en ungdommelig fornyelse vilde livet gaa i staa.. Det vilde ikke have kraft til at

naa sit maal, fordi der er alt for meget, der under vejs tærer paa livets kraft.

Hver gang en virkelig ny slægt afløser en ældre, er der saaledes ikke blot tale om en simpel afløsning, hvor den ældre slægt bliver gammel og dør, og den unge slægt rykker ind på de ledige pladser, men der er tillige tale om en fornyelse af livet gennem ungdommen. Det volder ofte en hel del rabalder mellem den ældre slægt, der skal gaa af og dø, og som ikke vil dette, hvad man ikke kan fortænke den i, og den unge slægt, der vil frem og vil forny det, der har overlevet sig selv. Og at den unge slægt gaar frem med støj og uden skaansel over for den ældre slægt, kan man ikke fortænke ungdommen i.

Hvis det saa hænder, og dette hænder med nogle aarhundreders mellemrum, at der begynder en ny periode, ikke blot et nyt kapitel, men et nyt bind af menneskehedens livsroman, vil der for alvor blive gjort op mellem den unge og den ældre slægt. De vil komme til at staa helt uforstaaende og ligefrem fjendtligt over for hinanden.

Der er meget, der kunde tyde paa, at vi i dette aarhundrede er inde i en overgangstid fra en periode til en anden. Vi skal maaske ikke blot i gang med et nyt kapitel, men med et nyt bind af menneskehedens levnedsløb. I hvert fald er der næppe nogen tvivl om, at vi er inde i en ungdomstid med dens kaos af tanker og følelser. I et par slægtled har ungdommen været søgende, og den er ikke naaet videre. Fra ungdommens aar gaar man søgende gennem livet og ender søgende i sin grav. Man naar ind i ungdommens aar, og der bliver man, til man bliver 80—90 aar gammel. Det kan til en begyndelse se meget frisk og fornøjeligt ud, men der kan vel ogsaa gaa mode i den slags ting, og da er det ikke morsomt længere.

Dermed er dette alvorlige spørgsmaal dog sikkert ikke klaret. Den virkelige grund til, at mennesker ikke vil eller ikke kan komme ud af ungdommens aar, naar ungdommen er forbi, er sikkert livsfrygt. Det er ikke dødsfrygt. Denne sidste er man i dette aarhundrede bleven fortrolig med paa

forskellig vis. Dødsfrygten er i ethvert menneskeliv, og den kan ikke fjernes derfra. Men man kan blive mere eller mindre fortrolig med den. Og det er unge og ældre bleven paa slagmarker, i koncentrationslejre og under slævearbejde, hvor døden daglig har gjort sin høst i større stil end nogen sinde tidligere i menneskehedens historie.

Livs frygten hører ogsaa menneskelivet til, og intet menneske kan befri sig for denne frygt. Men man kan undgaa at blive fortrolig med den, og det kan man gøre derved, at man undgaar at blive helt voksen. I ungdommen kender man nok en del til livsfrygten, men man kan i disse aar ikke naa at blive virkelig fortrolig med den. Livsfrygten hænger nemlig ikke blot sammen med det, at man skal bære ansvar for sit eget liv, men den skyldes meget mere, at man skal bære ansvar for andre menneskers liv og for folkets liv. Og dette ansvar faar man først lagt paa sig efter ungdommens aar.

Det er ansvaret for livet, ansvaret for, at livet bliver levet, og at det bliver levet efter sin bestemmelse, der er aarsag til livsfrygten. Maaske kender et menneske slet ikke sit ansvar, eller det nægter rent ud, at der er et saadant ansvar. Men livsfrygten kender ethvert menneske, og den driver et menneske til at søge befrielse eller beroligelse. I den henseende er der ikke forskel paa livsfrygten og enhver anden frygt, som vil besætte et menneske og tage magten, hvis den kan faa lov til det.

For at redde sig fra livsfrygten kan et menneske forsøge paa at forklare sit liv og sin tilværelse ud fra den samme nødvendighedens lov, som raader i den øvrige skabning. Dyr og planter og alt andet i naturens verden er underlagt love, som ikke kan brydes. Ingen og intet har anden vilje end det, loven vil, og der kan derfor ikke være tale om ondt eller godt i hele denne verden. I kraft af lovens nødvendighed er det, som det er, og det kan ikke være anderledes.

Saaledes kan et menneske ogsaa se paa sig selv og paa hele menneskelivet, men et menneske bliver da det samme som et dyr, maaske det fornemste af alle dyr, maaske det

grusomste af alle dyr eller maaske det elendigste af alle dyr. Det kan gøre sig til herre og hersker over alle andre dyr, ogsaa over andre menneskedyr, men det er og forbliver et dyr blandt dyr.

Det er følelsen af ansvar for livet, der gør et menneske til et menneske. Og hvis et menneske vil unddrage sig dette ansvar, fornægter det sin menneskelighed. Det er følelsen af ansvar, der faar et menneske til at søge, til at søge efter sandhed og virkelighed. Et menneske søger for at vælge, for at vælge mellem godt og ondt, mellem sandhed og løgn. Og der er i denne søgen en livsbekræftelse, en forkyndelse af, at et menneske er et menneske, og ikke et dyr. Menneskets lov er frihedens lov og ikke nødvendighedens lov. Et menneske lever som menneske, fordi det bestandig skal vælge, og det skal altid vælge mellem liv og død.

Men dette valgets ansvar kan intet menneske bære. Og ansvaret bliver kun uendelig meget sværere, fordi et menneske ikke blot skal vælge sit eget liv, i sin egen indre verden, men det skal ogsaa vælge for andre, for børn og for umyndige.

Derfor kan et menneske ikke bære sit ansvar uden Gud. Og her er der ikke blot tale om den Gud, der i Jesus Kristus frelser mennesker fra synd og død. Men der er tale om den Gud, der skabte os ud fra sin egen menneskelighed og nedlagde i os den samme frihedens lov, som han selv ejede, og som han alene ejede.

Naar mennesker da søger efter livets sandhed og virkelighed, men kun søger i sig selv eller i andre mennesker, søger de forgæves. De vil aldrig finde det, de søger, selvom de maaske naar frem til i fortvivlelse at kaste sig i armene paa Kristus. I ham kan de frelses til et evigt liv bag død og grav. Af ham føres de bort fra verden, men ikke ind i verden som mennesker, der er skabt i Guds billede. Gud har forbeholdt sig selv at virkeliggøre os som sine medansvarlige i alt menneskeligt og folkeligt her paa jorden. Det er her, det brister *nu*.

Aage Møller.

STATEN OG MENNESKET

I aaret 1792 skrev Wilhelm v. Humboldt, at staten kun havde til opgave at sikre borgernes tryghed udadtil og indadtil. Alt andet skulle man overlade det frie initiativ. Staten skulle afholde sig fra at øve indflydelse paa aandelige omraader, især skole og kirke. Hvor staten tog noget i sin haand, ville den dræbe friheden. Den ville ødelægge sandheden i det menneskelige samfundsliv.

Vel ville meget blive daarligere, naar staten trak sig tilbage; men det ville betyde en sund krise. Slutresultatet ville blive, at borgerne selv greb til og selv følte sig ansvarlige. Thi målet for alt menneskeligt liv er mennesket. Det, det gælder om, er, at alle de kræfter, der udgør den menneskelige naturs adel, frit kan udfolde sig. Det enkelte menneske skulle frit kunne udfolde sig til sand menneskelighed; thi frihed for menneskets aandelige personlighed giver alene livet værdi.

Ordene har en vis klang af fjernhed. Idealet synes os at høre hjemme i mere solbeskinnede tider. Vi kan vel ogsaa pege paa en hel del svagheder ved dette klassiske frihedssyn. Betød friheden ikke først og fremmest frihed for den stærke til at underkue den svage? Er staten ikke os alle sammen. Hvorfor skulle vi saa frygte dens magt?

For ikke længe siden har den tyske præst Dibelius skrevet en bog om Die Grenzen des Staates. Han er værd at lytte til, fordi han er en mand med erfaring. Han har oplevet Weimarstaten fra 1918. Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 blev han forfulgt af nazisterne. Han tilhørte bekendelseskirken, hvis tilhængere ikke ville finde sig i, at Hitler krænkede kirkens og forkyndelsens frihed, og derfor maatte vandre i

fængsler og koncentrationslejre eller redde sig ved flugt. Nu lever han i Berlin, har saaledes Østtyskland og Sovjet paa nærmeste hold.

Hans bog er et nødskrig og en manende advarsel, et mene tekel paa væggen. Naturligvis er det i særlig grad den totalitære stat, der fylder ham med uhygge. Men det er ikke egentlig borgerne i de totalitære stater, han henvender sig til. Dem kan han vel i det hele taget ikke komme i forbindelse med. De er skjult bag jerntæppet. Nej, han henvender sig netop til os, menneskene i de frie demokratiske stater, ikke blot for at vise os de totalitære staters uhyggelige situation, men først og fremmest for at fortælle os, at ogsaa vore stater styrer i den totalitære stats retning. Klokken er fem minutter i tolv. I sidste øjeblik gælder det om, at vi besinder os paa, hvad staten egentlig er, og hvad den burde være. Muligvis er det allerede for sent. Men derfor maa han alligevel skrive sin advarsel ud. Han har set, hvordan det ligger. Han maa redde sin sjæl ved ikke at tie.

Tiden efter 1792 betød en stadig stærkere udvikling af statsmagten. Arbejderne bekæmpede den borgerlige stat, men kun for yderligere at forøge statsmagten, naar de selv fik dens tøjler i hænde. I løbet af de sidste aar har staten taget stykke for stykke af menneskets frihed bort. Den betragter mennesket som materiale. Den planlægger og tvinger. Den indskrænker ejendomsretten, bestemmer arbejdet, skolegangen, fritiden, bestemmer, hvor mennesket skal arbejde, flytter rundt paa menneskene, ja, vil endogsaa foreskrive dem deres tanker. Resultatet af det hele er blevet en verden i angst.

Ud fra sit kristensyn søger nu Dibelius at klare, hvad aarsagen er til hele denne udvikling. I det nye Testamente omtales to arter af stater. Paulus siger, at vi skal være øvrigheden underdanig. Staten har sin opgave fra Gud. Den skal straffe det onde, sikre trygheden, opretholde freden, være menneskets stærke bolværk mod mørkets magter. Men i Johannes Aabenbaring, skrevet ca. 40 aar efter, faar vi et ganske andet billede af staten. Her er den indbegrebet af alt

fjendskab mod Gud. Den lægger sin tunge haand paa al økonomi, den tillader kun dem, der bærer partitegnet, at købe og sælge. Den forlanger een og samme mening af alle. Den taaler kun een religion, nemlig den, der sætter staten som det højeste af alt.

Staten er som saadan den samme i begge tilfælde. Kun er den i Aabenbaringen løst fra alle hæmninger; der er den blevet det store dyr, der stiger op og igen styrtes i afgrunden, mens alle englens bryder ud i jubelsang over den store fjendes fald. Staten skal ikke blot støtte tugt og orden. Den skal ogsaa selv være under tugt.

Evangeliet vil menneskets vel. Derfor skal mennesket have frihed til lydighed over for Gud. Naar staten giver mennesket frihed til at komme under Guds magt, saa er det en god stat. Men naar den er en hindring derfor, da er den daarlig. Det er vigtigt nok at give kejseren, hvad kejserens er. Men det er en bagatel i sammenligning med dette at give Gud, hvad Guds er. Mennesket kan ikke undvære friheden til at kunne bestemme sig for Gud og til at give sig ind under hans vilje. Derfor maa det have personlighedens frihed. Til dette og kun til dette. Al anden frihed udspringer herfra.

Hvor Guds vilje sker, der staar alt menneskeligt i kærlighedens tegn. Paa Guds overvældende kærlighed kan mennesket kun svare med kærligheden til andre. Kærligheden maa gennemtrænge ethvert menneskeligt fællesskab: De kristnes indbyrdes fællesskab, hvis grundvold er troen, hjemmets fællesskab, folkets og arbejdets fællesskab. Den kristne vil ikke kunne føle sig hjemme i noget fællesskab, hvor ikke i det mindste viljen til kærlighed er til stede.

Ganske vist kan tugt og tvang ikke undværes, men det maa være tugt og tvang for kærlighedens skyld, ikke for magtens skyld. En stat, der kun kender magten, er for den kristne kun et utaaleligt udtryk for den menneskelige synd. Naar Gud siger: Du skal — taler han kun om lydighed af tro, ikke af tvang. Hvor der ikke er frihed, er Jesus forgæves blevet naglet til korset. Der er ingen plads til det største bud: Menneskets frie kærlighed til næsten. I kristen-

dommens spor opløstes slaveriet og andre menneskelige tvangsforanstaltninger, som den kristne tro altid vil have menneskets frihed som sin endelige konsekvens. Et fællesskab uden kærlighed er ud fra et kristent syn ligesaa utænkeligt som et fællesskab uden frihed.

I Det nye Testamente og i Middelalderen var staten noget, der forefandtes. Nu opretter vi selv vores stat, enten gennem stemmesedlen eller gennem krig og revolution. Vi maa kæmpe mod denne stat, naar den krænker vor aandelige frihed, men vi er alligevel medansvarlige. Et folk har den stat, det fortjener. Een ting er til alle tider ens, i fortid og nutid: Staten er altid magt. Men i de sidste aarhundreder er statens magt øget som aldrig før, indtil den totale stat behersker saavel folkets som den enkelte borgers eksistens, ja hersker over menneskets vej fra vugge til grav. Og med magten er det som med saltvand. Jo mere man drikker, jo mere tørstig bliver man.

Staten har bemægtiget sig de tre stærkeste kræfter, som det 19. aarh. har frembragt. For det første bruger den — eller misbruger — nationalfølelsen. Enhver stat ved, at den blot behøver at trykke paa denne knap for at finde beredvillighed til selv de største ofre — især i krigstid.

For det andet bruger staten tendensen til økonomisk centralisation. Det er især industriens udvikling, der har medført dette. De store foretagender er som regel mere rentable end de smaa, og da det er en fordel at komme fri af konkurrencen, sluger de store koncerner som regel de smaa, slutter sig sammen med andre grene indenfor erhvervslivet og stræber efter monopolet. Dette bringer selskaberne nærmere til staten, bl. a. fordi staten gang paa gang er den store ordregiver. Iøvrigt kan staten gennem told og skatter fremme eller hemme, ja, ligefrem afgøre en industrigrens eksistens. Derfor søger ogsaa de store industriforetagender at alliere sig med politikere. Og partierne er paa deres side interesserede i at faa de slunkne partikasser fyldt. Industrien kan vinde fordele ved forbindelsen med staten; men staten faar saa afgjort den største vinding. Den faar mægtige organisationer

og produktionsredskaber til sin raadighed, og kan — især i krigstilfælde eller under frygten for krig — sætte millioner af hænder i bevægelse til opnaaelsen af sine maal.

Paa arbejderne side førte den moderne industri til en udvikling i samme retning. Selv om arbejderne indbyrdes kunne være nok saa uenige, samlede de sig dog om det marxistiske evangelium om staten, der skulle overtage alle produktionsmidlerne, jord og grund, transportvæsen, ungdomsopdragelse etc. Kommunisterne ville virkeliggøre denne altomfattende stat med eet slag. Socialdemokraterne ville skridtvis gøre det samme, naar tiden var moden. Overalt er staten allerede blevet den store industrileder og arbejdsgiver.

For det tredje har den moderne teknik givet staten en uhyre magtfulde. Alle vegne kan staten i løbet af et øjeblik overtage og bestemme over radio, flyvemaskiner, jernbaner og telegraf. Staten kan i løbet af minutter, ja paa sekunder naa alle vegne hen, give sine anvisninger, ordrer etc. og selv paa et øjeblik være til stede og kontrollere ordrenes udførelse. Og endelig har staten de moderne krigsmidler i hænde og kan med atombomber ødelægge al jordens civilisation.

Disse tre ting har gjort staten til et magtinstrument, som menneskehedens historie aldrig har kendt mage til.

I den totalitære stat er højdepunktet naaet. Her bestemmer staten alt. Ikke blot i det ydre liv. Den bestemmer, hvad dens borgere skal tænke — naar de skal glæde sig — naar de skal sørge — naar de skal flage — naar de skal stikke flaget ind — naar de skal juble — naar de skal protestere.

Og overalt bruger staten magt. Naar den forsøger at overtale, er det kun for lettere at kunne bruge magten. Hvor den handler, tvinger den med magt, tvinger til at betale skat, tvinger børnene i skole, tvinger økonomien, sætter told, laver import- og eksportrestriktioner, og private foretagender vil den i hvert fald bestemme reglerne for, hvis den i det hele taget tillader dem.

Det ligger i selve magtens natur, at den stadig vil forøges, og alle jordens stater udvider da ogsaa deres magt til stadig-

hed. Kun ikke de totalitære stater, thi der kan magten ikke blive større. Der har vi i sandhed virkeliggjort det store dyr fra Johs. Aabenbaring.

Den stat, der af hensyn til andre fællesskabsformer formindsker sin magt, er endnu ikke født til verden. Den kommer maaske. Men foreløbigt udvikler alle stater sig i totalitær retning og ender der, hvis der ikke kommer en bevægelse i modsat retning.

*

Vil staten da magten for magtens skyld? Tilsyneladende ikke. Den vil hjælpe den svage, sikre retten, internationalt vil den beskytte de smaa nationer. Undertiden vil den befri andre folk ved at indføre sine egne saakaldte storartede forhold i andre lande, sikre ordenens opretholdelse, værne moralen.

Men i den totalitære stat er magten ret, som det tydeligt saas i Hitlers Tyskland, og som det oplevedes under de russiske processer i 30'erne, og som det stadig opleves i jerntæppelandene.

Og hvordan kan staten værne moralen, naar den selv lyver, laver sin egen propaganda, hvor sandheden er ligegyldig. Hvordan kan den værne ejendomsretten, naar den selv er den mest bund-uhæderlige kreditor. Den vil hjælpe den svage, men gør mennesket til materiale. Den vil freden, men skaber krigene. Det er ikke folkene, der vil krig, men staterne. Hvis magttørst er umættelig. Selv de smaa stater bliver suget med ind i dette og har til sidst kun at vælge imellem at slutte sig til den ene eller anden storstat eller stormagtsgruppe. Staten vil i sin umættelighed ogsaa bestemme over kunst, litteratur og aandsvidenskab. Den hævder at ville beskytte og støtte paa disse omraader. I virkeligheden fører statens eneherredømme til kunstens, litteraturens og aandsvidenskabens visnen og død.

Hvor staten tager det hele, forsvinder mennesket, bliver til dyr og behandles som dyr. Ingen hører Guds stemme i haven: Adam, hvor er du? Hvor er mennesket, som jeg satte

til herre over alle ting, og som kun af kærlighed skulle være den anden underdanig?

Hvis man er ligeglad med menneskets værdighed og derfor anser alt dette for uvæsentligt, bør man maaske dog alligevel tænke paa, at denne udvikling kun kan føre til totalstaternes ødelæggelseskrig.

Men hvordan kan de skikkelige statsansatte, som vi møder i vore kontorer og boliganvisningsbyroer, give anledning til saa frygtelige billeder af statens udvikling? Er det ikke latterligt? Vi, der har oplevet nazismen, har glemt at le. De flinke og rare mennesker blev til statspolitiets mordere. Nej, mennesket har det over for staten som den tæmmede leopard. Den er saa og saa skikkelig, og man spænder den i god tro for vognen, mener, den har glemt al sin vildskab, og saa sønderbryder den pludselig alle baand, sprænger gitrene og sønderriver sine vogtere.

Hvordan skal nu dette standses, hvis det kan standses?

Forklaringen paa den moderne stats uhyre farlighed ligger i dens materialisme. Jo mere statsmagten udvikler sig, jo mere afgørende sejrer materialismen. Den moderne stat har løsrevet sig fra alle baand, der er intet over den. Den gamle stat vidste, at mennesket var skabt i Guds billede og at staten selv havde Gud over sig. Det fornægter den moderne stat. For den er Gud simpelthen ikke til, den forsager Gud og alt hans væsen. Og derfor kan intet standse den. Den tromler uantastet hen over frihed, selvansvarlighed og menneskeværdighed. Hvordan skal det blive anderledes? Krig og revolution mod staten gør det ikke. Thi man kan ikke uddrive djævelen ved Beelsebull.

Det, staten mangler, er en sjæl, som kan gøre dens virksomhed velsignelsesrig, en sjæl, som sætter grænser for dens virke, saa den ophører med at være en fare for menneskeheden.

Men hvordan faar staten en sjæl?

Her er det, kirken eller menigheden har sin store opgave. Det gælder om at faa de mennesker, som udgør staten, derhen, at de ofrer deres selvsyge paa alteret, saa de ser magten

som noget, der er dem betroet, noget, hvormed de skal tjene deres medmennesker. De maa lære at sætte deres folks liv højere end petroleumskilder og uranminer. De maa anse deres folks sjæl og moralske holdning for vigtigere end eksportcifre og vekselkurser. Hvor kristne staar paa de ansvarlige poster og kan støtte sig paa et kristent skøn i folket, der er der sat grænser for statens magtpsykose.

Hvor kristen tankegang og skøn gør sig gældende, er statens rovdyrnatur baandlagt. Hvor den svinder, vokser den totalitære stat i vejret, hvor alt er magt. Hvor denne indsigt mangler, er haabet ude. Den kristne tros skæbne afgør verdens skæbne.

Her er et ansvar, som ikke i to tusind aar har været saa stort som nu. Maatte Gud hjælpe os!

Men det er nødvendigt ogsaa i enkeltheder at klare, hvilke veje en nyordning maa følge. Statens magt standser ved kirkedøren; men stat og kirke kræver begge indflydelse paa menneskets hele tilværelse. Derfor maa stat og kirke støde sammen. Hvordan kan de ordne deres indbyrdes forhold? Staten vil ikke underkaste sig kirken, og kirken kan ikke underkaste sig staten. Den maa altid bekæmpe statens diktatur i trossager og kan ikke finde sig i at være et propagandaredskab, som tilfældet var med de saakaldte »tyske kristne«.

Kan kirken da ikke holde sig til det indre (sjælen), staten til det ydre (legemet)? Heller ikke det er muligt, fordi de to omraader er flettet ind i hinanden. Et kompromis maa til, og her maa erfaringerne være afgørende. Kirken maa gaa med til en vis form for stat, som er nødvendig, mens staten maa forstaa, at den aldrig faar ro, hvis den bekæmper kirken, og at dens bedste borgere i saa fald vender den ryggen. Staten maa lade kirkens inderste liv, dens form og indhold uantastet. Her er grænsen sat. At overskride denne grænse vil i det lange løb betyde selvmord for staten selv; religøs tro er stærkere end politiske ideologier. Den kristne tros livsform sætter det første bolværk mod statens tyranni.

Ogsaa opdragelsen er noget fundamentalt. Luther paa-

lagde øvrigheden at bygge kristne skoler. Staten kunne alene gennemføre skoletvang og rejse skoler for hele folket. Men staten fjernede sig paa alle livets omraader fra kirken, i Amerika af respekt for religionen, i Europa af den modsatte grund. Men den gav dog som regel plads for private skoler, hvor forældrene ikke var tilfredse med statsskolens aand.

Staten skal sørge for skoler, hvor forældrene ikke kan. Dibelius vil ogsaa gaa med til skoletvang (vi ville hellere sige undervisningspligt), fordi staten maa sikre sig et vist aandeligt niveau hos sine borgere. Men det er ikke rigtigt, at statens sammenhold kun kan sikres ved, at alle gaar i statens skole. Man siger, at kirkeligt bestemte skoler skiller børnene efter den religiøse bekendelse, privatskolerne efter pengepungen. Men den stadige berøring, der dog atter ved religionsundervisningen afløses af en adskillelse, kan netop bringe modsætningerne til bevidsthed. Opdragelsesmæssigt er det bedst, at børnene i skolen og hjemmet indaander den samme luft.

Naar staten mister sin aandelige overbygning, gælder dens grunde i hvert fald slet ikke mere. Grundene for en statskole er i dag kun materielle.

1) Staten har pengene, men den vil ikke give dem ud uden ogsaa at herske.

2) Staten vil eje ungdommen, fordi denne er fremtiden. Den vil ensrette! Men her oprøres den kristne samvittighed. Hvem er ansvarlig for børnenes sjæl? Bibelen nævner ingen steder staten. Den ved kun, at fader og moder skal sørge for børnene, og at de skylder Gud regnskab for, hvordan de har baaret sig ad med dem, og at børnene skal lyde og ære deres forældre. Naar det hedder: Giv kejseren, hvad kejserens er, og Gud, hvad Guds er, saa gælder det sidste saa utvivlsomt børneopdragelsen. Den er ikke et mellemværende mellem forældrene og en undervisningsminister, men mellem forældrene og Gud.

Hvor tør staten erklære: Børnene tilhører mig — først fra det 7.--14. aar, saa ogsaa senere aar, saa fritiden, saa ferien, saa børnehavetiden, til sidst fra vugge til grav, saa hjemmet kun bliver en soveplads.

Staten kan være hjemmenes hjælper, og kun som saadan har den sin ret. Gaar den mod forældrene, saa de kun sender deres børn nødtvungent, har den mistet enhver ret.

Skolen maa have en sjæl, et ideal, hvorefter den udfører sit arbejde. Der maa i skolen virke en kraft, der forhindrer den i at synke ned til en død læremaskine. Her virkede i gamle dage kristendommen. Kaster man den ud, opstaar et tomrum. Saa gaar politikken ind. I de totalitære stater slippes alle politiske magtinstinkter løs paa skolen. Forældrene har ingenting at sige. I øst lærer børnene, at Stalin er alle arbejderes ven og befrier, men at Amerika kun regeres af udbyttere og gangstere etc.

Den kristne samvittighed kræver, at skoleministeren standser, hvor forældrenes ansvar begynder.

Staten skal have ansvaret for, at der er skoler til alle børn, at børnene opnaar en vis dannelse, og at der er lærere og lærerinder, som forældrene tør betro børnene. Den skal finansiere skolevæsenet, saavel det private som det offentlige. Der er ingen anden mulighed. Der er jo iøvrigt ikke tale om statens egne penge, men penge, dens borgere, herunder ogsaa børnenes forældre, har indbetalt. Forældrene skal kunne sende deres børn til den skole, de ønsker. Thi hvad børnene angaar, er ikke staten, men forældrene øverste autoritet.

Dibelius foreslaar, at forældrene skal vælge et øverste skoleraad, der skal have hovedindflydelsen paa skolernes forskrifter og finansiering. Saaledes kan den unge slægts opdragelse genvinde den frihed og værdighed, som statens magtstræb har røvet den.

Ogsaa paa rettens omraade maa grænsen drages. Her er alt ret, som passer den totalitære stat eller »partiet«. Men retten maa være uafhængig. Ret kan kun siges i Guds navn, thi fra Gud kommer og i Gud hviler alt, hvad der er ret.

Hvis staterne ikke anerkender en objectiv ret, kan en international ret heller ikke eksistere. Ogsaa staterne maa lære, at retten er større end den enkeltes magtønsker og profitbegær. Kun naar en objectiv ret anerkendes, kan man begynde at skimte et forenet Europa.

løvrigt maa retten være selvstændig ligesom kirken. En øverste retsmyndighed maa afgøre, om de nye love stemmer med den virkelige objective ret. Alle love maa prøves, og alle dommere være uafsættelige. Vi skal ikke have folkedomstole, hvor »folket« den ene dag raaber hosianna og den næste: korsfæst ham!

Paa det økonomiske omraade maa der ligeledes holdes skarpt øje med statens voksende indflydelse. Monopolerne er ganske vist en fare i den friere økonomi; men det er ogsaa blevet lettere at imødegaa dem. Under socialiseringen bliver arbejderen til slave. Han bestemmer ikke, hvor han vil arbejde, eller hvad han vil arbejde ved. Han er ikke saa fri som oldtidens slave, der dog var personligt knyttet til sin herre. Han er et lillebitte hjul i en sjælløs maskine og har allermindst ret til at have sin egen mening.

Det rigtige er, at arbejderen faar andel i det, hans hænder skaber, tages med paa raad og i det hele taget faar mulighed for at føle sig som menneske blandt mennesker.

Jo friere arbejderen er, desto skarpere vil grænsen blive sat for statens hensynsløse magtudvidelse, og økonomien bliver det, den skal være: en tjeneste for mennesker.

Ogsaa socialforsorgen er blevet byrokratiseret. Statsfunktionærerne regerer efter skemaet, ingen har tid til at sætte sig ind i de enkelte tilfælde. Sjælen maa afleveres i garderoben. Sygehuse og alderdomshjem gøres saa store som muligt etc.

Og staten arbejder dyrest af alle. Private velgørenhedsforanstaltninger kan ofte klare sig med ringe eller intet tilskud og yde lige saa meget.

I den totalitære stat bliver det sociale til propaganda som alt andet, og tendensen findes ogsaa i andre stater, tendensen til at prale med den sociale lovgivning o. l.

Staten skal hjælpe den svage. Den skal fortsat gøre, hvad andre ikke magter eller ikke gør. Men den skal ikke have monopol, thi den byrokratiserer, afsjæler, fordyrer og politiserer alt, hvad andre kan gøre lige saa godt og bedre. Staten vil gøre alt til materiale, ogsaa menneskene. For den, der

nægter sjælens eksistens og kun anser det personlige for noget fortidigt, kan det være lige meget. Men den kristne mener anderledes. Han hører Gud raabe i haven: Adam, hvor er du? — — —

*

Saa vidt Dibelius. Han maler med stærke farver, men har jo ogsaa triste erfaringer. Naar han anser det for saa tvingende nødvendigt paa det kraftigste at advare de demokratiske stater mod en dødsens farlig udvikling, er det vel i særlig grad det vesttyske demokrati, han tænker paa og har som erfaringsgrundlag. Det er i hvert fald vanskeligt i de nordiske demokratier i dag at se nogen egentlig fare indefra for kirkens og rettens frihed. Men alligevel har Dibelius' bog ogsaa i høj grad ærinde til os. Ogsaa vi maa være paa vagt over for statens stadig øgede indflydelse paa næsten alle omraader, og vi har brug for den principielle klarhed, der præger Dibelius' redegørelse.

Bogen fremhæver de kristnes særlige ansvar. Vi skal først og fremmest forsøge at leve vort eget liv, som det sømmer sig kristne, men ogsaa besinde os paa og søge at øve indflydelse paa, at vort samfund og vor stat erkender, at mennesket og det menneskeskabte ikke selv i nogen form er den højeste herre. I alle forhold har vi Gud over os. Som kristne er vi kaldede til at være jordens salt, at verden ikke mister sin sjæl.

Vor fortrøstning ligger i, at Gud lever, og at vi ikke selv kan forstaa menneskeliv og folkeliv eller noget som helst af betydning, uden at Gud er til. Vi kan ikke undvære Gud. Men naar det er saadan fat med os, er det vel trods alt et tegn paa, at det menneskelige endnu lever i os.

Paa Guds raab i menneskehaven kan vi vel i vor skrøbelighed svare: Her er vi, og vi har syndet, og det kan vi heller ikke undgaa i fremtiden. Men vi kender din naade, og vi beder dig lade sandheden gennem din uforanderlige kærlighed lyse for os paa vor vej.

Hans Haarder.

FRIKVARTER

Tag en avis eller et tidsskrift eller hør et foredrag, og jeg tør love, du møder en mere eller mindre detaljeret beskrivelse af den alvorlige situation, vi befinder os i på grund af spændingen mellem øst og vest, eller dog i det mindste små antydninger heraf eller en beskrivelse af de bestræbelser, der udfoldes for at imødegå faren fra øst. Artiklen her kommer altså heller ikke til at danne nogen undtagelse. Og for så vidt er det i sin orden, som det aldrig er ligegyldigt, hvad der foregår om hjørnet — eller bag jerntæppet. Det kan sikkert ikke siges for stærkt eller for ofte, hvor alvorlig tiden er, og hvis jeg kunne sige det på en måde, så det blev hørt af flere, hvor væsentlig det er at være beredte til forsvaret for frihed og demokrati på enhver måde, så ville det være godt, men jeg vil ikke gøre forsøget, jeg vil holde »frikvarter«.

Der er nemlig en fare ved kun at høre og læse om større militærudgifter og længere tjenestetid, om faren for russisk angreb og om forholdene bag jerntæppet, om Atlantpagt og nye forsvars- og angrebsvåben. Det kommer os altsammen dødsensalvorligt ved, og det peger på en fælles fjende, der skulle knytte os sammen, så det var overflødigt at få ministerskifte på smørrationering eller ikke. Vort folks historie viser os, at en fælles fare kan samle viljerne og vække store mænd, men den viser også, at den fælles fjende kan få os til at samle alle vore kræfter mod ham i beundringsværdig styrke, men uden den tilstrækkelige rummelighed, for der mangler det folkelige åndsliv, vi regner for noget af det væsentligste. *Og det er faren for at bane vej for diktaturet*

i vor kamp mod det. Vor opgave er så vanskelig, at vi både skal ruste os til kampen mod den fælles fjende og have noget at bruge den frihed til, som vi vil sikre os. Bestræber vi os alene på det første, er vi ude i en ensretning, der er modsætningen til det, vi vil nå. Eller for at sige det på en anden måde: vi levner ikke plads eller tid til et menneske som digteren Poul Møller og det, han har at sige os om livet. Derfor vil jeg samle min opmærksomhed om ham her i frikvarteret, der ikke ligger uden for arbejdsdagen, men er en del af den, hvor man samler fornyet kraft og klarhed — cigaretten kan ikke klare det alene!

Litteraturhistorien fortæller mig, han var romantiker. Det lyder måske mest af sværmerflugt fra den barske hverdag mod drømmeslottet i de blå bjerge, men til beroligelse kan jeg fortælle, at overskriften over Poul Møller lyder »virkelighedsinteresse«, og at han frivilligt meldte sig under fanen, da Grundtvig i farens stund kaldte på studenterne.

Som ældre skildrer han sin ungdomstid med dejligt lune i den ufuldendte novelle »En dansk students eventyr«. Hovedpersonen, »den krøllede Frits«, er en side af Poul Møllers eget væsen. Her er han med al sin elskværdighed og alle sine barnestreger, med sit raske friluftsliv og sit diskuterende kammeratliv, med sine forelskelser, sit romantiske sværmeri og sin hensynsløshed. Det var den side hos Poul Møller, hans kammerater kendte.

Det er denne Frits, der, da han bliver forelsket i en ung pige, kravler ned gennem skorstenen i huset, hvor hun bor, og kommer på den måde ind i kaminen i hendes stue. Han bliver imidlertid antaget for at være mus, da han prøver på at bore hul i kaminen for ikke alene at høre den unge pige tale med sin veninde, men også se hende, og da de taler om at hente hunden, der er god til at fange mus, skynder han sig gennem skorstenen igen. Og det er den samme Frits, der efter et frieri, der ikke gav det ønskede ja, går ud i haven til et æbletræ med et reb og hænger sig — dog sådan, at man kan se det og kommer styrtende for at redde hans liv.

En anden skikkelse i bogen, licentiaten, er en anden side

hos Poul Møller, som kun få eller ingen af hans kammerater kendte. Det er den Poul Møller, der ikke kan danse og ikke konversere damerne, om han end føler sig yderst tiltrukket af dem. Han er den kejtede, plumpe, upraktiske, åndsfraværende Poul Møller, der er tilbøjelig til at falde hen i betragtninger over sit eget mærkelige jeg og glemmer den hele verden derover. Den Poul Møller endelig, der omgås så skødesløst med sine egne åndsfostre og i det hele kun får frembragt så lidt, fordi hans forberedelser er alt for omfattende, hans udførelse alt for kritisk og grundig. Så han, når han skal skrive en bog, indser, det er noget væsentligt at have en god gåsefjer at skrive med og derfor må begynde med at studere gæs og gåseavl, for at finde frem til den bedste.

Poul Møller har som sagt i denne bog tegnet et billede af sig selv, tegnet det kritisk og med ægte dansk lune, han blev aldrig færdig med bogen; vi møder kun Frits i hans grønne ungdomstid, og vi har altså selv lov til at digte videre, lade ham blive mand. Vi kan selv afgøre, hvad der er stof i ham til, men vi kan jo også gå til Poul Møller selv og se, hvad han blev til efter sådan en ungdomstid.

Han levede med i tidens kulturelle rørelser. På teatret ville han se den virkelige kunst, og han tålte ikke, der blev budt på noget sprøjt, så satte han sig i spidsen for en pipekoncert, så tæppet måtte gå ned. Men vovede nogen at forstyrre ham i hans kunstnydelse, så skulle han også nok vide at skaffe ro. Han havde en aften, da tæppet lige var gået op for Oehlenschlägers »Hakon Jarl«, et par gange tysses på et par samtalende damer, og da det ikke hjalp, lød det drøjt fra ham: »Hold kæft, I møre«, og så blev der stille.

Poul Møller ville først og fremmest leve sit liv med et sind, der var åbent og modtageligt, han drømte ikke om blot at blive en digter, der skrev poetiske eller klingende lyriske værker om det. Det betød så lidt for ham. Nej, det var først og fremmest livet, det gjaldt. »Løgn er al den poesi, der ikke stammer fra livet«. Og set ud fra det, har han netop skrevet ægte poesi. Han levede med i, hvad livet bød på, dog ikke

i tidens politiske røre, for i politik så han en trusel mod alt højere liv. Han lagde ikke en fornuftig linie for sit liv frem mod et embede, han ville først og fremmest leve, og alligevel klarede han de praktiske ting, så han havde taget en god eksamen i den normale alder og kunne forsørge en familie, da han var giftefærdig.

Når det gik ham så godt, var det ikke fordi lykken tilsmilede ham særligt. Han kendte i så høj grad som nogen til sjælelige kriser, men han skjulte det over for omverdenen bag sit muntre væsen. Dog har han sikkert set det som gavnligt for sin egen udvikling at søge ensomheden, derfor tog han i 1819 plads som skibspræst og kom på et togt til Kina i 20 måneder. Her fik han ro. Da de kom til de varmere egne, indrettede han sig en plads i merset. Her klaredes meget for ham, han kom til at kende sig selv, sine dyder og svagheder, han fik et holdepunkt, og han var blevet den modne mand, da han vendte hjem fra den rejse.

Efter at han havde været lærer i nogle år og var blevet gift, fik han en stilling som docent i filosofi ved Kristiania universitet. Her blev han nogen tid indfanget af et filosofisk system, der syntes at kunne klare de store livsspørgsmål alment, men Poul Møller levede sig gennem det og kom frem til at sige: »En filosof skal lige så vel som en digter udtale sig af ganske hjerte, sjæl og sind«, han kunne ikke slå sig til ro med et afsluttet system. Også her var det livet, der var det afgørende for Poul Møller.

Efter udnævnelsen til professor ved Københavns universitet døde hans kone, ganske uventet for ham selv. Igen kom han ud i en meget stærk krise, og denne gang var det ikke mennesker, han mistede troen på, men livet. Er det ikke alt tomhed og forgængelighed? Han kom dog også gennem denne krise og frem til tro på livet igen, men hans kraft var brudt, så han døde få år senere.

Han havde ikke lagt en fornuftig livsplan i sin ungdom, men han søgte livet i glæde og smerte, derfor blev hans liv præget af en udvikling frem mod modenhed, og det var for ham det afgørende.

Hvem der trænger til at få øget sin tro på mennesket og på livets værdier, vil få udbytte af at betragte Poul Møllers liv og arbejde.

Han ville nok erkende den ydre nødvendighed, det viste han bl. a., da han meldte sig frivilligt som soldat, men han blev ikke stående ved denne ydre nødvendighed. Og her er det, vi trænger til at lære af ham i en tid, hvor vi er ved at blive amerikaniserede. Vi skal ikke alene slå vor fjende med de våben, han kender og anerkender. Vi vil sikre vor frihed og kæmpe for menneskets ret og værdighed, men det er nødvendigt for os at bruge vor frihed, ellers glemmer vi, hvad vi kæmper for, og ordene bliver kun tomme fraser i vor mund. Poul Møller var en mand, der turde leve livet for livets egen skyld, han kom derved ind i en udvikling frem mod personlig afklaring, og han viser os dermed et menneskes mulighed under frihed, og hver den, der følger efter ham på sin vej, vil forstå frihedens nødvendighed, så han ved, hvorom kampen drejer sig i dag, og han vil sikre friheden på en særlig måde ved at bruge den.

Johs. Hvid.

Vore bedste ønsker om en god jul og et godt nytår!

Anna og Johs. Hvid.

GUDEN, SOM SVIGTEDE

Ovenstående titel er titelen på en bog, der er oversat fra engelsk til norsk og netop udkommet på det norske Gyldendal. Undertitelen er: Seks studier i kommunismen, og af disse to titler forstår man umiddelbart, hvad bogen drejer sig om: det er seks tidligere kommunister eller kommunist sympatisører, der har vendt sig fra den kommunistiske afgud, der ikke svarede til deres forhåbninger. Af den slags litteratur har vi set en del, men hvad der gør denne bog til en virkelig værdifuld bog, er dens redelighed og oprigtighed. Det er ikke seks rædselsskildringer af kommunistiske ugerninger, men derimod seks betydelige mænds forsøg på at forklare, hvorfor de blev kommunister, og hvorfor de ikke kunne vedblive at være kommunister. Spændingen mellem det kommunistiske Østen og det borgerlige Vesten er jo for tiden så stærk, at vi alt for let falder for fristelsen til kun at male med de sorte og de hvide farver: vore modstandere er sorte, og vi selv er hvide. Dette er både uheldigt og farligt, fordi vi overser det, som vi måske trods alt kan lære af kommunismen, og fordi vi ligeledes let tilslører vore egne svagheder og mangler, der så netop ved tilsløringen bliver så meget farligere. Det velgørende ved denne bog, der vender sig afgjort mod kommunismen, er, at den på ingen måde er blind for den borgerlige verdens svagheder, og at den i det hele taget giver sig tid til også at male med mellemfarverne.

Nu kan der jo i en årsskriftsartikel ikke blive tale om at gå ind på enkelthederne i en sådan bog, men lad mig med det samme anbefale bogen til dem, der virkelig ønsker at sætte sig lidt ind i fhv. kommunisters tænkemåde. Der er imid-

lertid et par hovedtræk i bogen, som jeg gerne vil drage frem her, fordi jeg tror, det er ret væsentligt, at vi er klare over dem. Disse hovedtræk er fælles for alle seks bidragydere, og de har sikkert almengyldighed for de mange idealister, der i tiden fra 1917 og lige op til vore dage har vendt sig til kommunismen som til en gud, men som senere skuffede har vendt sig bort fra den igen.

De seks bidragydere er den velkendte ungarskfødte forfatter Arthur Koestler, den italienske forfatter Ignazio Silone, den amerikanske negerforfatter Richard Wright, den franske forfatter André Gide, den amerikanske journalist Louis Fischer og den engelske forfatter og kritiker Stephen Spender. Det er den engelske forfatter og redaktør Richard Crossmann, der har samlet de seks studier. Bortset fra André Gide, der er født 1869, er bidragyderne født omkring århundredskiftet. Deres nationale, sociale og racemæssige forudsætninger er vidt forskellige, men alligevel frembyder de mange lighedspunkter.

De fik alle seks sympati for og tro på kommunismen, fordi de havde mistet enhver tro på den vestlige verdens demokrati og kultur. De havde set tilstrækkeligt af fattigdom, social uretfærdighed, racemishandling til at være til døden trætte af den borgerlige verden. Koestler siger det sådan, idet han netop gør opmærksom på, at hans tilfælde ikke er enestående, men typisk for hans generation:

»Jeg var moden til at blive omvendt som følge af min personlige historie, og tusinder af andre jævnaldrende medlemmer af intelligensen og mellemklassen var modne til det samme på grund af andre personlige oplevelser. Men lige meget, hvor meget disse varierede fra tilfælde til tilfælde, havde de en fællesnævner: den hurtige opløsning af moralske værdier, af 1914's livsform i efterkrigens Europa, og den samtidige dragende kraft i den nye åbenbaring, som var kommet fra øst.«

Koestler peger her på et par væsentlige ting: deres forudsætninger var forskellige, men de havde alle mistet troen på værdierne i den vestlige verden. Italieneren Silone bru-

ger ordet had om den følelse, der besjælede ham over for de skrigende sociale misforhold i Italien. Og franskmændene Gide gjorde i 1924 en rejse til de franske besiddelser i Afrika, hvorfra han kom tilbage med stærke sympatier for kommunismen. I Afrika var Gide blevet forfærdet over at se, hvordan de indfødte blev udnyttet af deres hvide herrer, og da han var kommet hjem, udtalte han: »Herefter bærer jeg på et umådeligt klageskrik.« Lignende udtryk bruges af de øvrige forfattere. Ingen af dem kunne øjne faste værdier i den vestlige verden, ingen af dem kunne finde noget at tro på og at leve for. Der var intet, som de kunne ofre noget for. I denne tilstand af skuffelse og rådvildhed kommer kommunismen som en åbenbaring, et evangelium, der både kalder på tro og offervilje, og som samtidig giver dem den mening i tilværelsen, der jager rådvildheden på flugt. Koestler var teknisk redaktør ved et berlinsk tidsskrift. Han læser de kommunistiske forfattere Marx og Feuerbach. »Da jeg var færdig, var der hændt noget i min hjerne, som rystede mig som en åndelig eksplosion. — — Det nye lys synes at strømme gennem hjernen fra alle kanter; hele universet ordner sig til et mønster akkurat som om brækkerne i et puslespil ved en eller anden trolddom bliver samlet med et slag. — — Nu har man svar på alle spørgsmål. — — Herefter er der ingenting, som kan forstyrre den nyomvendtes fred og sindsro — undtagen af og til frygten for at miste troen igen og dermed miste det, som gør livet værd at leve, sådan at man på ny falder ned i det yderste mørke, hvor der er gråd og tænders gnidsel.«

De anførte linier må være nok til at vidne om den betydning, som den kommunistiske religion havde for Koestler. Det var nemlig en religion, en gud, som han kunne falde ned og tilbede, en guddommelig åbenbaring, der kunne bringe mening i hans tilværelse. Det var det samme for de andre. Lyset fra øst bragte klarhed i deres tilværelse, de fik et livsindhold, de hidtil havde måttet savne, fordi den vestlige borgerlige verden ikke havde evnet at give dem det. Netop de hårde livsvilkår, som det førte med sig at være kommunist, fordi

man måtte føre en halvvejs illegal tilværelse, bestandig truet af politi og fascisme, virkede dragende. Det betød nemlig, at man kunne komme til at ofre. Herom siger den italienske forfatter Ignazio Silone i sit indlæg: »Jeg må understrege, at de bånd, som bandt os til partiet, blev stærkere og stærkere netop på grund af de farer, vi var udsatte for, og de ofre, vi ydede. Dette forklarer til en vis grad den tiltrækning, kommunismen øver på specielle typer af unge mænd og kvinder, på intellektuelle og på meget følsomme og varmhjertede mennesker, som lider mest under det borgerlige samfunds ødselhed. Folk, som tror, de kan lede vor bedste og alvorligst tænkende ungdom bort fra kommunismen ved at lokke dem til sig ved hyggelige billardrum og lignende, griber sagen an på en måde, som røber en utrolig uintelligent opfattelse af menneskene.«

Det er en meget vægtig udtalelse, Silone her fremfører. Vi hører det jo så tit sagt, at det bedste våben mod kommunismen er bedre sociale forhold. Jeg skal være den sidste til at benægte de sociale forholds betydning. Vi skal gøre, hvad der er menneskeligt muligt, for at bringe de sociale misforhold ud af verden, men for øvrigt skal vi først og fremmest gøre det af almene menneskelige hensyn og ikke af kommunistkræk. Men det er sikkert rigtigt, hvad Silone fremhæver, at man ikke bekæmper kommunismens tillokkelser med hyggelige billardrum. Den idealistisk indstillede ungdom kræver nemlig ikke først og fremmest hygge og idyl, den kræver noget at tro på, noget at ofre sig for. Finder den ikke dette i den vestlige verden, da er der grund til frygt for, at den vender sig til en politisk afgud, sådan som de seks bidragydere gjorde. I kampen mellem vest og øst vil mangt og meget afhænge af, om den vestlige verdens livssyn er så stærkt, at det kan fylde ungdommen med den tro, som den ikke kan leve foruden.

Dette er det ene hovedtræk i bogen: at alle seks bidragydere på et tidspunkt i deres liv var så skuffede af den vestlige verdens kultur, at den kommunistiske bevægelse kom til dem med åbenbarings lys og gav dem en tro at leve på og

leve for. Og jeg har allerede peget på, at dette må anspore os til at drage de værdier frem, der alene evner at give ungdommen en tro, som er stærk nok til at tilfredsstille dens naturlige trang til arbejde og offer.

Det andet hovedtræk i bogen er også fælles for alle seks. Som det var fælles forudsætninger, der fik dem til at vende sig til kommunismen, således var det også oplevelser og erfaringer af samme art, der igen fik dem til at vende sig fra kommunismen. For dem alle skete der det, at guden svigtede. Lad os igen høre, hvad Koestler har at sige om sin skuffelse:

»Jeg tjente kommunistpartiet i syv år — lige så længe som Jakob vogtede Labans får for at vinde hans datter Rakel. Da tiden var ude, blev bruden ført ind i hans mørke telt, og først næste morgen opdagede han, at han havde ødslet sin lidenskab ikke på den vakre Rakel, men på den stygge Lea.«

De opdagede alle seks, at de i stedet for Rakel fik Lea. Det vil sige, som enhver fatter, at de opdagede, at den kommunistiske gud bød på noget ganske andet, end han havde forjættet. De havde i deres begejstrede idealisme regnet med, at de kommunistiske slagord om fred, frihed og demokrati — både politisk og økonomisk — virkelig svarede til deres indhold. Det opdagede noget andet. Som alle glødende religiøse forsøgte de længe at se bort fra kendsgerningerne. De var alle villige til at ofre deres egen personlige frihed til at tænke og tale, hvis der derved kunne opnås sand frihed. De var alle villige til at gennemgå en overgangstid fuld af besværligheder, hvis lønnen en dag måtte blive alles fulde frihed. Men de måtte alle erfare, at det kommunistiske system, sådan som det nu blev realiseret, aldrig ville føre frem til friheden. På det punkt svigtede guden for dem alle.

André Gide besøgte Sovjetunionen i midten af 30'erne og kom skuffet hjem til trods for, at han mødte med den mest velvillige indstilling. »Sandt at sige tror jeg, at man ingen steder har en så stærk følelse af menneskelighed, en så øjeblikkelig strøm af broderlig kærlighed som i Sovjetunionen. Mit hjerte svulmede, og jeg fik tårer i øjnene på grund af

den alt for stærke glæde — tårer af kærlighed og hengivenhed. De børn, jeg så på hjemmene, var velnærede og velpasede, de var lykkelige, og der blev værnet godt om dem. Deres øjne var fulde af tillid og håb. Dette udtryk af lysende lykke så jeg også i ansigterne på arbejderne på rekreationsstederne, hvor de samlede sig om aftenerne, når de var færdige med arbejdet.«

Hvad Gide særlig beundrede i Rusland, var den stærke interesse for uddannelse og kultur. Man han opdagede det sørgelige, at kulturen blot var rettet mod et eneste mål: forherligelsen af Sovjetunionen, og at der slet ikke var tale om kulturkritik. Og det skuffede ham. »Der kan ikke blive tale om nogen harmoni, når hele koret synger eenstemmigt«.

På forskellig måde opdagede de seks bidragydere dette. Og det var for dem det væsentlige. I deres beretninger svælger de ikke i bloddryppende beretninger om kommunistiske ugerninger. Og der er ikke tale om, at deres brud med det kommunistiske parti betyder, at de nu fuldt og helt har taget den vestlige verden til deres hjerte. For dem alle betød den kommunistiske gud en skuffelse, som de lider under den dag i dag. Silone udtrykker det sådan: »Den dag, jeg meldte mig ud af kommunistpartiet, var en meget trist dag for mig. Det var en dyb sorgens dag, sorgen over min tabte ungdom.« Og Koestler siger, at det kommunistiske parti vil vedblive at være *Partiet* for dem alle. Men netop dette, at de må erfare, hvordan det kommunistiske system betød en knægtelse af al fri kulturdannelse, netop dette var det afgørende. Koestler oplevede det i sin kommunistiske celle i Berlin, hvor man pro forma diskuterede den politiske linie. Men også kun pro forma. Et af slagordene lød: »Frontlinien er ikke noget sted for diskussioner.« Et andet slagord lød: »Hvor som helst der befinder sig en kommunist, er han i frontlinien.« Man behøver ikke at være nogen skarp logiker for at drage konklusionen af disse to præmisser. Bogen er fyldt med træk af denne art.

Man kan så stille det spørgsmål, hvordan det kan gå til, at stadig så mange er optaget af kommunismen og kæmper for den. Koestler giver svaret herpå, når han taler om den

vidunderlige tro, som kommunismen er, der kan give en mening i tilværelsen. Han mener, at mange klamrer sig til den og lukker øjnene for kendsgerningerne, for hvis de mister denne tro, har de intet andet at tro på. Jeg har nævnet, at han et sted taler om frygten for at miste troen igen og derved komme ud i det yderste mørke, hvor der er gråd og tænders gnidelse. Han fortsætter: »Dette kan forklare, hvorfor kommunister, som dog har øjne at se med og hjerner at tænke med, fremdeles kan handle i subjektiv god tro i det Herrens år 1950.« Her har vi sikkert noget af forklaringen på, at begavede og velmenende mænd og kvinder holder fast ved den kommunistiske tro. Det er faktisk i mangel af bedres havelse. Det fører mig tilbage til noget, jeg allerede har rørt ved, men som det er vigtigt at slå fast. Hvis vi over for den kommunistiske religion kun kan stille atombombe og sociale forbedringer, så har vi tabt i det lange løb. Spørgsmålet er, om vi har værdier at give den idealistiske ungdom, der drages mod kommunismen, og for resten også de skuffede kommunister, der er holdt op at bøje knæ for afguden. Ingen af parterne kan nøjes med hyggelige billardrum.

Jeg har citeret Koestler ret ofte. Lad mig da også slutte med et citat af ham, der giver udtryk for, at han ikke har fundet, hvad han begærede. I stedet for Rakel fik han jo Lea. Nu fortsætter han: »Jeg gad vide, om sagnets lykkelige slutning vil gentage sig: som belønning for yderligere syv års arbejde fik Jakob Rakel, og illusionen blev til kød og blod. Og de syv år forekom ham blot som nogle dage, fordi han elskede hende.«

Kan vi give Koestler og alle hans fæller Rakel i stedet for Lea?

Asbjørn Mandøe.

Glædelig jul og godt nytår!

Birgitte, Bodil, Niels, Eva og Asbjørn Mandøe.

ER DET LØSNINGEN?

For godt et par år siden kom en bog, som har givet stof til mange drøftelser; den er blevet årsag til en hel bevægelse, der især har sine tilhængere i Amerika — bevægelsen for »Verdensregering i vor tid«. Bogen er skrevet af den engelskfødte amerikaner Emery Reves og hedder »Fredens anatomi«. Den handler om, hvorvidt det er muligt at skabe fred i verden. Det er jo ikke noget nyt problem; men med de resultater, man har nået ved bestræbelserne for at opfinde nye og mere ødelæggende våben, er problemet mere alvorligt, end det nogensinde har været.

Reves kommer til det resultat, at det er muligt at sikre freden. Det er ikke blot muligt at nå til, at krige mellem nationer ikke mere opstår, det er efter Reves's mening sandsynligt, fordi en sådan situation vil være et naturligt trin i den udvikling, der har fundet sted gennem menneskehedens historie.

Udviklingen, der er foregået, er følgende: Efter Romerrigets fald var der ingen magt, der var stærk nok til at sikre de enkelte borgeres liv og ejendom. Derfor søgte borgerne til adelsmanden, gav sig selv og deres jord ind under ham og fik så i fredstid føde og husly og i krigstilfælde udrustning; til gengæld skulle de så dyrke jorden, betale skat og udføre krigstjeneste. Derved dannedes det såkaldte feudalsamfund. Forholdet mellem borgeren og adelsmanden svarede næsten til det, der i dag består mellem borger og stat. Systemet var med hensyn til at beskytte borgerens liv og ejendom effektivt nok i begyndelsen; men efter nogen tid var man nået der-

til, at adelsmændenes interesser stødte sammen, f. eks. med hensyn til erhvervelse af jord, og så begyndte de at bekriige hinanden. Enhver af disse feudale adelsmænd betragtede naboens magt og indflydelse med frygt, usikkerhed og mistænksomhed. Den eneste måde, han kunne opnå sikkerhed på, var ved at bekæmpe naboen, erobre hans jord og undergivne og derved styrke sin egen magt og indflydelse.

Denne udvikling endte i fuldstændigt kaos med næsten vedvarende kampe, og lidt efter lidt gik det op for adelsmændenes undergivne, at de ikke mere fik fred og sikkerhed for deres ydelser; men at deres aftale med adelsmændene kun bragte dem krig, usikkerhed og elendighed. Adelsmændenes magt måtte udryddes, og der måtte skabes en regering, der havde styrke nok til at give og håndhæve love, en regering, der stod over de »enevældige« adelsmænd. Disse regeringer blev efterhånden skabt, ofte ved at folk samlede sig om kongerne, som derved fik den nødvendige magt. Derved var det slut med krigen mellem de små enheder, fordi der blev skabt en myndighed, der stod over de stridende parter, og hvis magt var baseret på de enkelte borgere.

Emery Reves mener, at de nationale stater, der derved blev skabt, i høj grad havde deres berettigelse, fordi de virkelig ved hjælp af lov og ret skabte fred og sikkerhed for den enkelte borger; akkurat ligesom de feudale ordninger i middelalderen, hvor godsejerne skabte fred og sikkerhed, havde deres berettigelse, lige da de var blevet skabt. — Udviklingen førte den gang med sig, at feudalordningen som ovenfor nævnt efterhånden blev til mere skade end gavn og kom til at virke stik imod sin oprindelige hensigt. Reves mener, at det er gået ligesådan med nationalstatsordningen: industrialismen har medført, at de enkelte stater er blevet så afhængige af hinanden og har fået så mange modstridende politiske og økonomiske interesser, at de mange krige, der er følgen heraf, bliver årsag til, at den enkelte stat ikke mere er i stand til at sikre borgerne fred og orden, fordi den, selv om den kan ordne sine egne forhold, som den vil, ikke er i stand til at forhindre, at en anden stat angriber den. Situationen i dag

er en parallel til den, man var i, da feudalordningen var kommet til kort og ikke mere kunne beskytte individet. Nu er det nationalstatsordningen, der er kommet til kort, og så må det efter Reves' opfattelse være nødvendigt at gå et skridt videre i udviklingen og skabe en institution, der står over nationalstaterne. Kun en sådan vil kunne skabe virkelig sikkerhed og frihed ved hjælp af lov og ret. Som forbillede bruger han U. S. A., hvor de enkelte stater har fuldstændig frihed til at ordne de sager, der kun vedkommer dem selv, mens alle spørgsmål vedrørende mere end een stat afgøres af fællesregeringen.

Emery Reves opfatter altså nationalstatsordningen og den deraf følgende nationalisme som den egentlige årsag til nutidens krige. Ved nationalisme forstår han ikke den naturlige nationalfølelse, som han mener er både sund og gavnlig; men de nationalistiske bestræbelser, der søger at fremme ens eget på bekostning af andres. Det gælder det politiske og ikke mindre det økonomiske. Det nationalistiske kommer desværre ofte til at præge den almindelige borgers opfattelse, fordi historieundervisning, radio og presse er nationalistisk præget. Som eksempel herpå beretter forfatteren, hvordan de sidste femogtyve års begivenheder ser ud fra et amerikansk, et engelsk, et fransk, et tysk og et russisk synspunkt. Der er tydeligvis ikke en af disse opfattelser, der er den rigtige; de har alle en skævhed, fordi den enkelte historiker betragter sit land som midtpunktet i verden. Billedet er skævt, akkurat lige som Ptolemæus' billede af universet var skævt, fordi han betragtede vor egen lille jord som det, hvorom det hele drejede sig. Først Kopernikus kom ind på teorien om solen som universets centrum, og udfra denne teori fik man, efter hvad man mener i dag, et mere rigtigt billede af universet. — På samme måde gælder det om ikke at se på politiske problemer som noget, der kun angår ens egen nation, men at anlægge en større målestok for at kunne få et mere rigtigt billede af, hvordan forholdene egentlig er. Som et andet eksempel på, hvad skade nationalstatsordningen har forårsaget, nævnes bl. a., at det kapitalistiske system med

sin teori om næringsfrihed har spillet fallit. Det skyldes dels, at man har praktiseret en ide om ureguleret frihed med monopoler, truster o. s. v.; men også, at man har praktiseret den politiske nationalisme med toldbeskyttelse, statshandel og lignende. — Også socialismen har spillet fallit, og det er til dels af samme grund. Som eksempel herpå nævnes Rusland, hvor man efter revolutionen søgte at gennemføre fuldstændig socialisme; men man er havnet i den krasseste nationalisme — så langt fra det mål, som revolutionens folk havde, som det næsten er muligt at komme.

Det er vel også nationalstatsordningen, der er årsag til det besynderlige, at man har to forskellige måder, hvorpå man søger at opretholde freden mellem menneskene. Den ene, som anvendes i de enkelte stater, er ved lov, orden og regering, den anden, som anvendes mellem staterne, er ved politik, diplomati og traktater. Hvilken måde der er mest effektiv, er der vist ingen tvivl om.

Man har i vor tid anset folkenes selvbestemmelsesret for noget meget værdifuldt, der bør holdes i hævd. Men der er et stort minus ved den. Den hævder enhver nations ret til inden for sine egne grænser at gøre, som den vil, ligegyldigt hvor skadeligt det er for den øvrige del af verden, og industrialismen, der har gjort staterne meget mere afhængige af hinanden, har medført, at forholdene i et land har langt større indflydelse paa forholdene i andre lande, end det var tilfældet for 50 år siden. I virkeligheden er der ikke mere nogen stat, der er uafhængig i sine beslutninger og fuldt ud kan bestemme over sin egen skæbne. Amerika blev f. eks. tvunget i krig i 1941, fordi det i Tokio blev bestemt, at man ville rette et angreb på Pearl Harbour. Danmark blev besat i 1940, da det passede Hitler at gøre det. Reves mener, at ideen om folkenes selvbestemmelsesret er forældet, og at man bør indføre menneskenes selvbestemmelsesret i kraft af en folkevalgt verdensregering. Kun derved kan man nå til, at der bliver fred og sikkerhed for den enkelte. Samfundet af stater bør være et ordnet samfund, ligesom et nationalt samfund er det. Her kan den enkelte familie indrette sig fuld-

stændig, som den vil, når der blot ikke derved sker indgreb i medborgernes frihed og sikkerhed. En af de største — måske den største vanskelighed for en verdensregering vil sikkert blive at sætte grænsen mellem det, der kun angår den enkelte stat, og det, der angår alle. Det viser sig i Svejts og U. S. A., at der her er store muligheder for uenighed.

Er F. N. så ikke løsningen på problemerne? Reves mener, at det er et skridt i den gale retning, fordi den netop bygger på nationalstatsordningen og derved styrker den. Men mon han har ret deri? At F. N. derimod ikke er det ideelle, det vil mange nok indrømme. F. N. har jo ingen lovfæstet myndighed. Alle de forholdsregler, der tages, skal først vedtages, og her er det de store magter, der har den afgørende indflydelse, hvad der er en afgørende svækkelse af F. N.s værdi. Men kan F. N. ikke udvikle sig til en verdensregering, der giver love og har tilstrækkelig magt til at håndhæve disse love? Reves mener nej, fordi F. N. er en institution, der står mellem staterne og ikke over disse, og nationalstatspolitikkerne vil ikke, mener han, fremme en ordening, der svækker deres egen magt. Jeg tror nu, at en heldig udvikling vil kunne medføre, at F. N. bliver noget i retning af den her omtalte verdensregering.

Et forsøg i dag på straks at få oprettet en verdensregering vil naturligvis møde modstand mange steder fra. Først fra alle, der er forblindet af gamle fordomme, og som trækker på skuldrene, smiler medlidende og siger: »Blåøjet idealisme!« bare fordi de ikke gider sætte sig ind i, hvad det egentlig er, det drejer sig om. De, der søger at latterliggøre alt, hvad de ikke selv synes om, er godt kendte, også fra vor hjemlige politik. Det er en usaglig og billig metode; men desværre ofte ikke uden virkning. Det er så nemt! Nu er det jo et spørgsmål, hvad der i den her forbindelse er idealistisk, og hvad der er realistisk: at tro på, at der kan skabes fred ved diplomati og traktater, hvad der endnu aldrig er lykkedes, eller at tro på, at der kan skabes fred ved lov og ret, hvad der endnu aldrig har slået fejl.

Der vil sikkert også være folk, der vil frygte for, at de nationale værdier vil gå tabt. Tilbedelsen af den nationale stat vil forsvinde; men er det et tab? Den nationale kultur, landsmænd og fædreland vil blive skånet for deres værste fjende: krigen. Det vil i høj grad være en vinding. Det er værd at lægge mærke til, at den omtalte verdensregering ikke er tænkt som en erstatning for nationalstaterne, men som en institution, der er bygget over disse.

Reves mener, at vi kan nå til at få en verdensregering ad fredelig vej, nemlig ved at vælge den nu. Bliver det ikke til noget, vil vi alligevel efter en eller flere krige nå dertil. Der er jo noget i dag, der peger i den retning. For 50 år siden var verden opdelt i 70—80 nationalstater. De findes endnu, men er i dag sluttet sammen i ganske få »blokke« — måske kun to, når det kommer til stykket. En eller flere krige vil sandsynligvis føre til, at en af disse formelt vil stå som sejrherre, hvis nogen af dem overlever det. Så er der skabt en verdensregering af den sejrende magts regering. Men er det en lykkelig løsning? Absolut nej! Og der findes kun een anden løsning, nemlig at skabe verdensregeringen, inden krigen begynder at rase.

Mange vanskeligheder må selvfølgelig overvindes, før man når dertil, og Reves drøfter i sin bog en del af dem, og under vurderer sikkert en del af dem. Men kunne man nå målet ad fredelig vej, var det nok værd at ofre noget for. Den enkelte må gøre sit, først og fremmest ved at gøre sig bekendt med ideen og søge at udbrede den. Det er blot kedeligt, at man i fredstid ikke er særlig ivrig for blot at ofre lidt for freden, mens man i krigstid er parat til at ofre alt for at sejre. Det er en i høj grad fornøftsstridig kendsgerning. Er nationalismen også årsag til den? Den har i hvert fald sin andel af skylden.

Hvis de politiske problemer skal løses inden en ny stor-krig, må der gøres meget. Mange fremtrædende personer som f. eks. Albert Einstein og Thomas Mann mener, at Reves giver løsningen. Spørgsmålet angår alle, og enhver, der for-

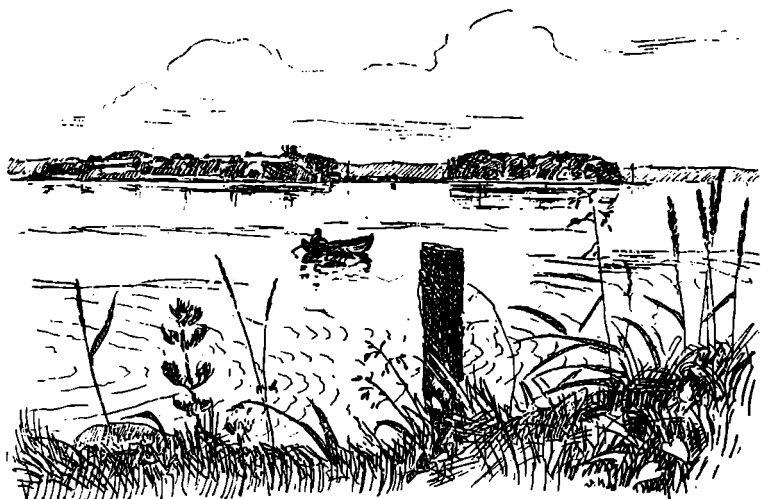
står det, bør læse »Fredens anatomi«! Den er interessant og let forståelig. Jo flere der læser den, jo flere vil gå ind for en verdensregering, der kan befri verden for den angst og mistænksomhed, der hersker, og som spiller en så stor rolle for enhver, at de fleste ikke har noget højere ønske end at blive befriet for den.

Gid det nye år må bringe os blot et lille skridt i den rigtige retning.

Gunner Oxe Pedersen.

De bedste ønsker om en glædelig jul og et godt nytår sendes alle gamle elever. På gensyn i 1951!

Oxe.

AARETS GANG

Saa skriver vi decbr. 1950. Igen er et aar gaaet. »Gak, sjæl, og tag dit regnebræt — —«. Paa Rønshoved højskole har skolearbejdet gaaet sin rolige og stilfærdige gang. Vi har haft passende elevhold paa omkring 100, og nu er vi i gang med det nye vinterhold paa nogenlunde samme størrelse. Det er en glæde og opmuntring for os, der arbejder her til daglig, at skolen stadig gaar godt, og det vil utvivlsomt ogsaa glæde de gamle elever.

I sidste aarsskrift fortalte jeg om vore planer for det nye aar med hensyn til forbedring og forskønnelse af de ydre forhold. Det er rart at kunne konstatere, at planerne helt ud blev gennemført. Vi har bygget et stort og godt udhus med plads til brændsel, redskaber, høns, vaskemaskiner, rulle (i en særlig strygestue) og cykler. Det var i høj grad tiltrængt; men nu er det altsaa ogsaa fint i orden. Desuden har vi fuldstændig ombygget de to trediedele af Havehuset indvendigt (det øvrige var i forvejen godt), nye vægge, nye lofter, nyt gulv, nye døre og nyt tag, så nu er det blevet en virkelig første classes elevbygning. Midt i havehuset har vi faaet installeret et vaskerum med kummer, w. c.'er, brusebad m. m. Vi har haft flinke og meget dygtige haandværkere, og de har hængt godt i.

Jeg maa da ogsaa huske at nævne, at Mariane har faaet en lækker lille lejlighed i nordenden af Havehuset — med sammenhængende

Frikvarter.

soveværelse og stue og egen indgang. Saa ved I da, hvor I kan finde hende, naar I kommer paa besøg.

Nu har vi saa gode ydre forhold, som vi netop gerne vil kunne byde vore elever. Der er endnu en del, vi har planer om; men det kan vente.

Den nye plæne — med murstensgang og staudebed.

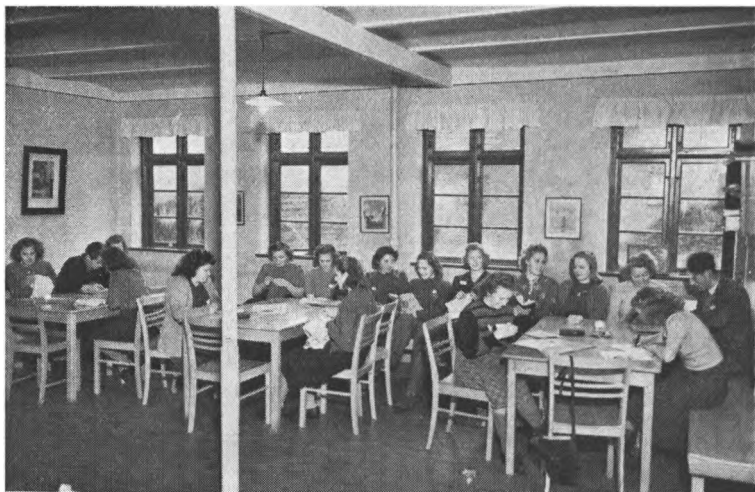

Fra foredragssalen.

Omlægningen af haven er ogsaa gaaet efter programmet. Paa skraaingen ned mod fjorden har vi nu den dejligste store plæne, omgivet af stauder, rosenbede og trægrupper. Nederst paa skraaingen er der en ypperlig friluftsscene, der blev festligt indviet til elevmødet. Gartner Karl Nielsen har faaet overmaade megen ros for sit værk.

Adventskransen er hængt op.

Håndarbejde.

Ogsaa Aage Møller og frue har udtalt deres uforbeholdne anerkendelse. Til sommer bliver den resterende del af den tidligere køkkenhave lagt i græs og blomster. Der bliver her en særlig plæne til gymnastikopvisninger. Men saa regner vi ogsaa med, at haven er, som den skal være, og smukkere end nogen sinde. Kom nu ned og se det hele til sommer!

Det var lidt om de ydre rammer. Hvad foregik der saa i aarets løb? Naturligvis overmaade meget.

Vore offentlige møder har efterhaanden faaet en fast kærne af trofaste deltagere, som vi nogenlunde kan regne med hver gang. Desuden kommer der et skiftende antal, afhængigt af emne og taler. Gennemgaaende er tilslutningen særdeles god. Vor gode nabo, oberstløjtnant Bartholdy, indledede i november møderækken med et foredrag om »Hjemmeværnet«. I december talte forstander Sune Andresen om »Naturalismen og det folkelige«, i januar var Jørgen Bukdahl her paa sit aarlige besøg, i februar talte viceskolelektør Meng, Flensborg, om den sydslesvigske ungdom, og endelig afsluttede afdelingschef i radioen K. B. Andersen møderækken med et foredrag om »Staten og folkestyret«. Efter foredragene er ordet altid frit, og der kommer meget ofte en baade interessant og værdifuld tankeudveksling i gang. Som regel underholder skolens sangkor ved disse møder.

Allerede i december var vi paa Dybbøltur, og samtidig saa vi Sønderborg i julestemning. Efter jul var vi paa Buskmose, hvor Laurits Nielsen og frue beværtede os i alle maader, haade aandeligt

Lørdag aften.

og materielt. Ogsaa børnehjemmet fortsatte gæstfriheden fra tidligere aar. Vi saa børnene spille komedie, og de kvindelige elever fik indtryk af, hvordan et virkelig førsteklases børnehjem skal indrettes og drives.

Oxe forklærer.

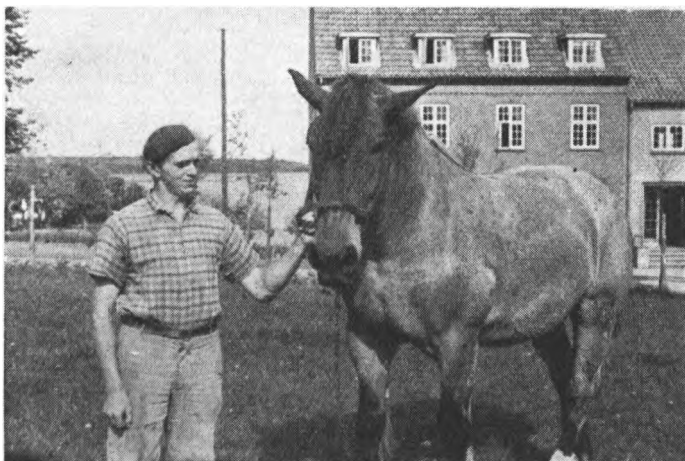

Opgør mellem venner.

Den 10. februar fejrede vi afstemningsfest i Løjt. Vi var allesammen indkvarterede hos egnens folk og samledes om aftenen med vore værter til en storslaaet fest i forsamlingshuset. Der indlededes med foredrag. Derefter var der kaffebord, og resten af aftenen gik med et broget program, hvis mest indholdsrige del udgjordes af sømaataler af ældre og gamle sønderjyder, der selv havde oplevet de enestaaende festdage for 30 aar siden, da Sønderjylland stemte sig hjem. Højskolens sangkor sang nogle sange under Cobis ledelse. (Cobi, vor hollandske elev, og Elsie fra Finland gav i det hele taget deres værdifulde bidrag til, at vinteren fik fest og farve.)

Næste dag tog vi paa tur til Vestslesvig. For første gang kom Rømødæmningen med i programmet. Den er ogsaa nok værd at tage en tur over, ligesom Rømøs særprægede natur fortjener opmærksomhed. Den vældige, flade strand med det buldrende Vesterhav i baggrunden prægede sig maaske varigst i erindringen. Ellers fulgte vi den sædvanlige rute: Løgumkloster, Trøjborg, Højer, Rudbøl, Møgeltønder, Tønder. Dybbølturen og Vestturen giver os hver paa sin maade et uforglemmeligt indtryk af Sønderjylland og af vort folks historie.

Vinteren sluttede ogsaa denne gang med en 5-dages meget billig og meget udbytterig tur til Holland. Rigsmuseet i Amsterdam, Fredspaladset i Haag og krigerkirkegaarden i Arnhem huskes vel først og fremmest af deltagerne, men desuden oplevede vi mangfoldigt andet, baade af stort og smaat. Vi besøgte saaledes to hver for sig ejendommelige og typiske hollandske gaarde. Først en mønstergaard i Frisland. Gårdejeren her havde 25 køer og 25 kvier og kalve paa

To af medarbejderne.

25 ha. Kørne gav 300 kg smør i gennemsnit, og gaarden leverede avlsdyr til alverdens lande. Hele jordarealet lå i græs. I slutningen af april slog man græsset første gang. Det blev kunstigt tørret og bevarede saaledes baade vitaminer og den grønne farve. To kilo deraf udgjorde en dags kraftfoderration til hver ko. Sidst i april blev græsmarkerne slaet endnu en gang. Denne gang blev græsset brugt til ensilage. En maaned senere blev græsset slaet for tredje og sidste gang, og denne gang blev det til hø. Kørne blev næsten

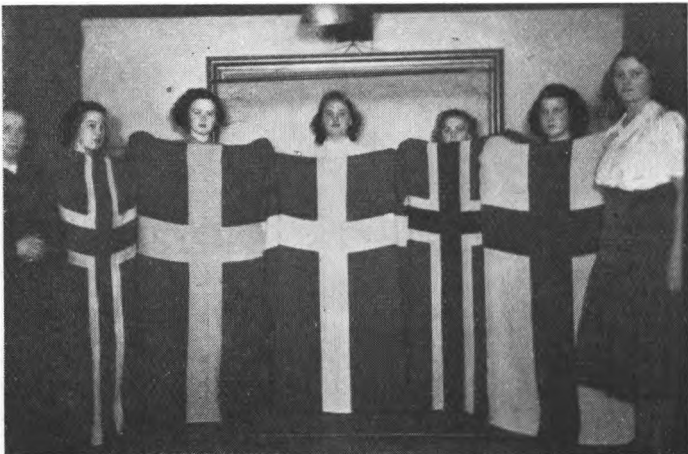

Hyggeligt komsammen.

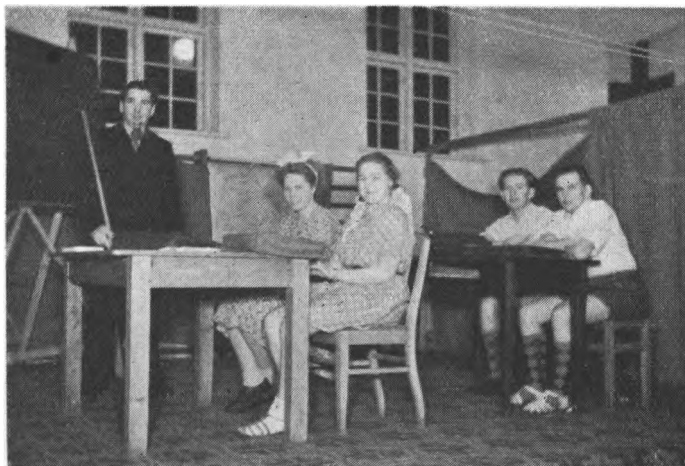

Der arbejdes.

udelukkende fodret med disse græsafgrøder, kun tilsat lidt roer og halm, som man købte fra andre egne af Holland. Den hollandske driftsmaade var maaske værd at overveje herhjemme i disse valuta- og foderstoknappe tider. Gaardejeren gav indtryk af at være meget velstillet, men hans private stuer skuffede mig noget. Der syntes i nogen grad at mangle sans for skønhed og hygge. I Sydøstholland besøgte vi en bondegaard af en helt anden slags. Her var udhuse og beboelse samlet i een længe. Man gik ind ad en slags ladeport, hen ad en bred gang med kreaturer paa begge sider. Og saa var man

De fem korsflag.

Dialektaften. Fynboerne.

pludselig i køkkenet. Her stod et spisebord med stole og et ildsted. Lade, stald og køkken gik saaledes i eet. Ganske vist var der særlig stue og soverum i adskilte rum. Men stuen blev tydeligt nok sjældent brugt. Køkkenet var ogsaa det daglige opholdsrum, og her kunne kreaturerne, der stod med hovederne ind mod midtergangen, følge med i familiens daglige liv fra morgen til aften. De saa ogsaa ualmindelig interesserede ud, de hollandske køer paa denne gaard. For familien kunne det synes knap saa tiltalende. Jeg holder vældig meget af hollænderne, og vi føler os efterhaanden hjemme hos dem, selv om det stadig kniber med at forstaa deres sprog. Vi kan ogsaa lære meget af dem, ikke mindst at holde vore huse og gaarde omhyggeligt malede og kalkede; men man kan altsaa trods alt i dette højt udviklede land finde skikke og forhold, som ville være utænkelige i Danmark i 1950. Den omtalte gaard er et vidnesbyrd derom. Iøvrigt var gaardens mennesker særdeles flinke og gæstfri, og det er jo, naar alt kommer til alt, det væsentligste.

Alle eleverne deltog i turen, hvilket naturligvis er det allerbedste. En enkelt, der ikke selv havde raad, skillingede de andre elever sammen til, hvilket er et vidnesbyrd om det gode kammeratskab vinteren 1949—50.

Jeg tror nok, jeg tør sige, at alle eleverne er meget glade for vore fester. Julefesten holdt vi paa den sidste skoledag inden jul, og den sluttede med Luciafest og afsyngelse af Lucia-sang og et par julesalmer. Fastelavnsdagene gik med konkurrencer, tøndeslagning og stor fest mandag aften med indbudte gæster. En fest af særlig ka-

Dialektaften. Sjællænderne.

rakter havde vi den 27. november, da vor lille dreng Hans Ole blev døbt. Alle eleverne var med til daabsmiddagen.

Sidst paa vinteren havde vi ogsaa i aar dialektaften, hvor de forskellige egne af landet søgte at overgaa hinanden i at vise ægte folkelivsbilleder fra deres egn. Limfjordsfolkene tog denne gang førsteprisen.

Lørdagstenerne med avis og optræden og enkelte diskussionsmøder specielt for eleverne var ogsaa med til at sætte præg paa vinteren.

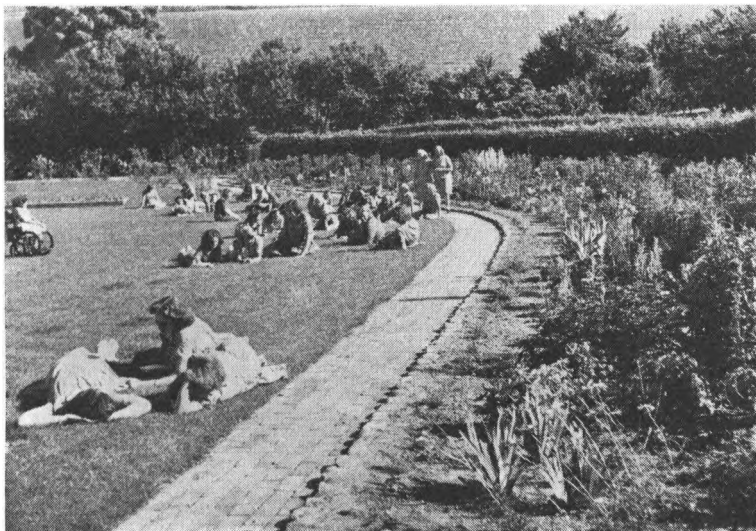
Som altid, naar jeg skriver aarsberetning, føler jeg det utilfredsstillende i at skrive saa meget om alle de særlige oplevelser og alt for lidt om det egentlige, de rolige arbejdsdage, timerne, hvor vi taler sammen om det, der ligger os mest paa sinde, foredragene, hvor vi hver ad sine veje søger at finde en helhed i mangfoldigheden og vor egen plads i den. Men alle disse ting skal jo mere opleves end beskrives. De ligger som det bærende bag det altsammen.

I april var jeg som sædvanlig paa foredragsturne og hilste paa mange af jer. I feriemånederne april, september, oktober holder jeg foredrag ca. 50 steder, og det er meget sjældent, der ikke er Rønshovedelever i forsamlingen. Det er altid hyggeligt og fornøjeligt at hilse paa jer.

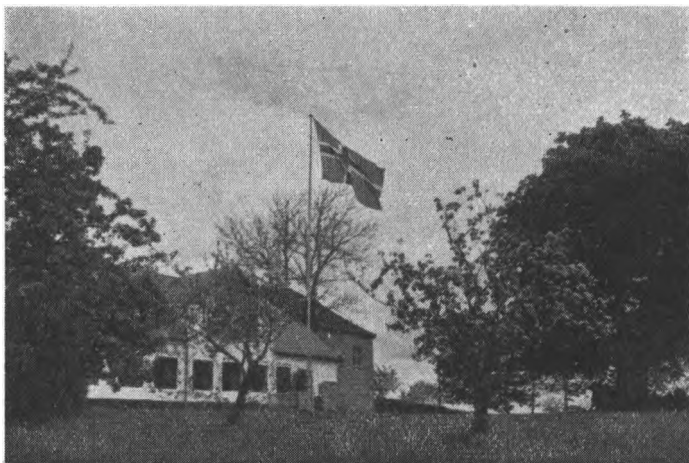
Den 3. maj kom sommerpigerne. Det er en festlig tid paa en højskole. Vaaren, der bryder ind over landet, pigerne med deres friske ungdom, med deres lyse latter og lyse kjoler. Der bliver saa lyst og festligt allevegne. Saa begynder delingen til de forskellige hold, og enkelte er lidt beklemt, men det gaar godt, og ingen dum-

Havemesteren arbejder.

Søndag.

17. maj.

per. Saa bliver det søndag, og vi hejser flaget. Der er tid til en lille tur i haven inden kirketid. Om eftermiddagen er der fællestur i den nysudsprungne skov. Vi leger lidt paa marken bag skoven og konkurrerer om, hvem der hurtigst kan finde hjem til skolen og aftensmaden. Om aftenen læser Mandø et skuespil for os allesammen. Ja, saadan omtrent former det sig. Næste dag er man i form til rigtig at tage fat, og arbejdet gaar sin gang med foredrag, timer, stille-slid og munterhed. Og hver dag faar man nye ting at vide, og det

Litteratur.

Hjørne af foredragssalen.

gamle, som man troede at vide, kommer man maaske til at se helt anderledes paa. Det bliver maaske slet ikke lettere altsammen, men livet bliver rigere og mere mangfoldigt, og man forstaar, at der trods alt ogsaa paa vor mørke jord er saa uendelig meget at glæde sig over og takke for. — — —

I maj gaar højskolearbejdet sin rolige gang. Femte juni kommer grundlovsmødet, hvor vi i aar havde besøg af det tidligere Oluf Ring-

Den første bestyrelse.

Blomster.

kor fra Skaarup seminarium. Det lededes af seminarielærer Ebbesen, Skaarup, og var en fryd for øret. Den 15. juni fejrede vi genfor-
eningsdag i Kværns. Ogsaa her lagde vi beslag paa sønderjydernes
gæstfrihed. Hele skolen var indkvarteret hos befolkningen, og om

Fru Hvid har time.

«Der deponerede min tro andre karle i min tid —»

Jeronimus: »Jeg holder det aldeles ikke raadeligt, at de kommer sammen før.»

Montanus: »Jeg vil gerne venne ham af med at sige du til mig«.

aftenen festede vi i forsamlingshuset. Vi er meget glade for, at vore elever, der som bekendt er fra hele landet, faar saa god lejlighed til kontakt med den sønderjyske befolkning. Og glæden synes at være gensidig. Baade ved mødet i Løjt i vinter og ved sammenkomsten i Kværs var der talere, der fremhævede, at de ikke i tredive aar havde oplevet saa storartet en fest som ved denne lejlighed. Saadanne udtalelser bidrager naturligvis yderligere til, at vi føler os velkomne.

Jesper Ridefoged: »Er det sandt, at man holder for i København, at jorden er rund?«

Montanus: »Ergo er Per Degner en hanel!»

Den 23. juni fejrede vi St. Hans aften i Faarhus -- igen med indkvartering til aftensmaden og tid til lidt hyggelig snak inden foredrag og samvær omkring baalet om aftenen. Den 1. juli begyndte elevmødet. Igen i aar samledes 500—600 gamle elever i to festlige dage. Alle lærerne talte, og Aage Møller prædikede for os søndag formiddag. Efter foredragene søndag eftermiddag viste pigerne gymnastik under Marianes dygtige ledelse, og om aftenen opførtes Holbergs »Erasmus Montanus«. Bülow spillede Per Degner og Mandø Erasmus. Det var aldeles fremragende præstationer. Og lige saa fremragende var Oxe som ridefogeden. Stykket er saa festligt og rammende, og udførelsen var saa god, at vi slet ikke naaede at kede os ved de mange prøver. Stykket opførtes paa den nye friluftscene, der saaledes fik en i alle maader værdig indvielse. Scenen ligger saa godt, at flere tusinde tilskuere med lethed kan følge med i alt, hvad der foregaar paa den, og ligeledes med lethed høre hver eneste replik.

Om mandagen var der foruden foredrag gymnastikopvisning og haandbold for »de gamle«, om aftenen var der fest i salen, og kl. 12 samledes vi om baalet nede ved stranden. En voldsom blæst bar baade baaltale og flammer ud over fjorden som en hilsen til Sydslesvig. Saa var elevmødet slut — maaske det festligste, vi endnu har oplevet.

Søndag 9. juli havde vi forældremøde med besøg af godt 100 forældre og paarørende. Ogsaa det er vi glade for. Vi vil meget gerne have mest mulig kontakt med elevernes hjem. Eleverne opførte et eventyrspil, viste gymnastik. Lærerne spillede paany Erasmus, og jeg holdt eftermiddagens foredrag.

Fra stenhøjen.

Den sidste lørdag i juli var der fætterbal, og det var punktum for sommerens festligheder.

Ogsaa sommerpigerne var paa tur til Dybbøl og Vestlandet. Endvidere havde sommerholdet den store oplevelse at deltage i sydslesvigernes aarsmøde den 4. juni. Vi benyttede lejligheden til at besøge de historisk berømte steder: Sankelmark, Isted, Slesvig og Danevirke. Vi tog derned allerede om lørdagen og overnattede paa Jaruplund højskole, hvor forstander Jørgen Jessen og vores egen Ras var fortrinlige værter. Om søndagen deltog vi i de mange tusinde sydslesvigeres kilometerlange procession til festpladsen. Det var maaske dagens allerstørste oplevelse. Paa festpladsen var det festligt at se paa de levende og farvestraalende skraaninger, hvor 40.000 havde taget plads. Og alle de mange mennesker blev eet i sangen, mens det kneb lidt med at høre talerne, hvilket naturligt nok gav lidt uro.

Vi havde faaet til opgave at underholde i 10 minutter og brugte tiden til at opføre et eventyrspil. Det gik fint. I de 10 minutter var hele den vældige forsamling fuldkommen stille, og Flensborg Avis gav os dagen efter en meget smuk omtale i mødereferatet. Ja, sydslesvigturen var en vældig oplevelse for os alle. Til sommer regner vi med igen at deltage i aarsmødet.

Men hurtigt svandt den korte sommer. Det er egentlig utroligt, saa meget der kan naas paa tre maaneder. Men afslutningen kommer altid bag paa os, og saa sidder vi pludselig bænket om de lange borde, der i den højtidelige anledning er særlig smukt pyntede. Der

Der kommer ny forsyning.

bliver holdt taler og sagt tak, og stemningen er lidt vemodig. Den ellers saa muntre flok er ejendommeligt stille, for nu er højskoletiden forbi. Et livsafsnit er sluttet, og de mange kammerater skal man nu tage afsked med. Med sikkerhed ved man, at man i hvert fald ikke nogen sinde ser dem allesammen igen. Da samværet er sluttet med, at vi har sunget »Se, nu stiger solen —«, siges der farvel til lærerne og lærerinderne. Hen paa morgenstunden begynder allerede de første at tage af sted, og inden dagen er forbi, er alle sommerpigerne spredt ud over det ganske land. Skolen, fjorden, lærerne, kammeraterne — alt er nu fortid, men hvad man mødte af liv, det er evigt, og »lyset stander stille paa livets kyst«.

Saa snart sommerpigerne er borte, begynder travlheden med at gøre klar til grænselandsstævnet. Det begyndte i aar allerede den 1. august, og tilslutningen var større end nogen sinde. I alt var der 120 deltagere, og adskillige havde vi maattet sige nej til af pladsmangel. Vi havde denne gang kombineret stævnet med otte dage paa højskole og havde derfor lagt foredragene i et noget mere alment plan, saa vi ikke alene hørte om grænselandsets problemer. Mandø talte saaledes om »Schweiz — et forenet Europa«, Hvid gjorde rede for nye skoleplaner ude og hjemme, skoleinspektør H. C. Hansen, Graasten, talte om hjemmet og skolen og viste sig at være tilhænger af den nuværende mellemskoleordning, som adskillige i forsamlingen iøvrigt var modstandere af. Jeg talte om hjemmet og opdragelsen. De særlige grænseproblemer blev belyst gennem foredrag af fhv. landstingsmand Jepsen Christensen, redaktør Tage Jessen, rektor Bøgh Andersen og skoledirektør Bernhard Hansen. Jepsen Christen-

Familien samlet.

sen fremhævede i sit foredrag bl. a. de gamle højskoleelevers særlige betydning i grænsekampen. Saadan var det i Nordslesvig, og saadan ville det ogsaa blive i Sydslesvig. Paa højskolen havde de unge netop mødt det, der gav dem klarhed, fasthed og aandelig forankring, saa man sidenhen overalt kunne regne med dem som sikre støtter. I en sidebemærkning om Koreakrigen nævnte Jepsen Christensen, at han altid i det udenrigspolitiske nævn, hvor han i mange aar havde haft sæde, havde holdt paa, at angriber var den, der greb til vaaben uden at have forsøgt at faa sin sag lagt frem for en international domstol. Bernhard Hansen citerede i sit foredrag nu afdøde redaktør Ernst Christiansens ord den 9. april 1940: Nu maa de levende misunde de døde. Iøvrigt udtalte han, at den danske bevægelse i Sydslesvig efterhaanden havde faaet noget mere præg af det slesvigske, men bag Sydslesvigs blaagule flag ligger de rød-hvide farver.

Grænselandsstævnet fik ogsaa denne gang et overmaade festligt forløb. Mange af deltagerne havde været med tidligere aar, og de stiftede i aar en veteranforening, der skal søge at fæstne forbindelsen mellem »de gamle« og skolen, støtte arbejdet i Sydslesvig og paa højskolen ved Flensborg fjord og gøre sit til, at der stadig maa samles mange til de aarlige grænselandsstævner. Vi ved, at veteranerne er vore meget gode venner og er glade for deres initiativ og støtte.

Ogsaa i aar var stævnets deltagere paa adskillige ture. Vi besøgte baade Dybbøl, Broager, Vestslesvig og Sydslesvig. Dog maatte deltagerne vælge mellem vestturen og turen mod syd. Ikke alle havde regnet med, at ikke blot pas, men ogsaa visum stadig er nødvendigt,

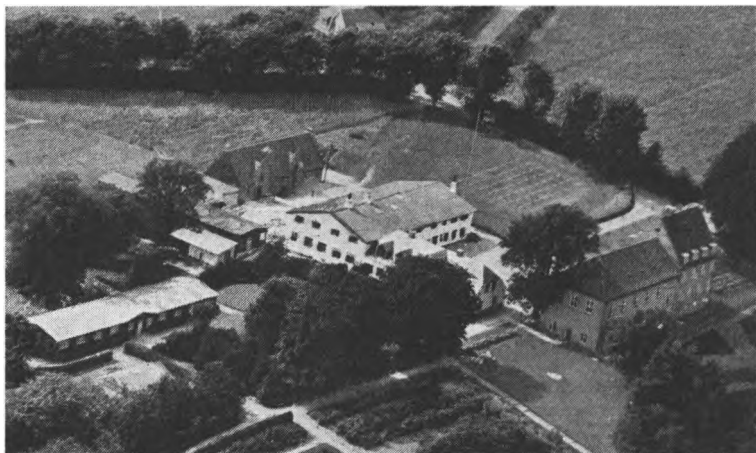
naar vi skal besøge vore landsmænd paa den anden side af fjorden. De, der var med mod syd, vil sikkert først og fremmest huske journalist Jens Jensens gribende skildring af danskhedens kaar i Sydslesvig gennem de mange aar. Det var hverdagen, vi mødte, en ofte graa hverdag, men baaret af redeligt arbejde, trofasthed, haab, mod og tro.

Stævnet sluttede med en overmaade vellykket afskedsfest. Ogsaa i aar kunne vi glæde os over stævnedeltagernes levende interesse og aktive deltagelse i drøftelserne efter de forskellige foredrag. I det hele taget hævder grænselandsstævnet af 1950 sig smukt i rækken af festlige og udbytterige stævner siden 1943.

Fra den 7.—11. august havde Foreningen af kristelige seminarister sit sommermøde her. Programmet var meget tiltalende, og tilslutningen god. Blandt talerne var digteren Ole Wivel, der holdt foredrag om tredivernes og fyrrernes danske digtning. Han nævnte bl. a., at de unge digteres syn og indstilling var præget af oplevelserne i koncentrationslejrene. Her havde mennesket følt sig uden enhver ydre støtte. Alt var haabløst. Men netop i denne situation oplevede det en mærkelig indre frihed, en svaghedens styrke, som i sig rummer vort haab til fremtiden. Naar alt det ydre bryder sammen, oplever man, hvad der virkelig kan bære.

Derefter kom 60 jellingseminarister paa lejrskole, og de faldt som sædvanlig godt til hernede. Dem vil vi gerne se igen. Et par flinke skoleklasser fra Horsens aflagde os ogsaa et vellykket lejrskolebesøg. Saa kom efteraarsmødet, der indleddes lørdag aften (den 2. sept.) med et foredrag af højskoleforstander Damgaard Nielsen, Ryslinge. Søndag formiddag prædikede Aage Møller, og om eftermiddagen talte han og jeg til et meget velbesøgt møde. Om aftenen læste lærerne et skuespil. Mandag formiddag talte Mandøe og Hvid. Om eftermiddagen holdt Professor Lindhardt, Aarhus, et interessant, men meget ensidigt foredrag om grundtvigianismen. Højskoleforstander Jørgen Jessen talte om forholdene i Sydslesvig. Mandag aften gav forstander Demuth og frue os en glimrende oplæsning af Demuths skuespil »Høsten«. Vi havde ved dette efteraarsmøde usædvanlig mange boende gæster, deriblandt 15—20 jubilarer, der havde været paa skolen for 25 aar siden. Det var vi meget glade for. Vi haaber, at det maa blive en fast tradition, at »de 25-aarige« sætter hinanden stævne til elev- og efteraarsmødet den første søndag i september.

11.—16. september havde vi kursus for vandrerhjemsværter. Det var redaktør Th. Laursen, Antvorskov, der havde ønsket dette kursus afholdt hernede, og det er vi ham taknemlige for. Det var for en stor del mennesker, der ikke havde særlig meget kendskab til eller kontakt med højskolen, men de var friske og fornøjelige og meget velvilligt indstillede over for, hvad de saa og hørte.

Set fra oven.

Saa var endelig kursus- og stævnetiden forbi, og jeg kunne tage ud paa en meget lang foredragsturne. Imens blev skolen gjort ren fra kælder til kvist og smaareparationer udført, hvor det tiltrængtes, saa det hele kunne være i orden til vinter elevernes komme. Det blev det, og nu har vinter eleverne allerede været her en maaned. De er som sædvanlig fra hele landet. Ialt er 23 amter repræsenteret. Og de er faldet godt til, og vi synes, vi er kommet godt i gang.

Endnu et par begivenheder skal omtales. Aage Møller fyldte 65 aar den 18. oktober, og der blev i den anledning udsendt et festskrift, som indeholder en lang række interessante artikler og hilsener, skrevet af venner og til dels ogsaa af modstandere. Ogsaa jeg fik opfordring til at skrive en lille artikel til skriftet, men naaede det desværre ikke. Det er jeg ked af, fordi jeg har meget at sige Aage Møller tak for. Det var Aage Møller, der opfordrede min kone og mig til at komme herved og fortsætte hans skole. Dette udtryk for tillid vil vi ikke glemme, og vi har ikke fortrudt, at vi fulgte hans opfordring. Det har ogsaa været os en stor glæde, at Aage Møller stadig kommer her og holder gudstjeneste.

Den 10. juli døde min svigerfar, Oscar Geismar. Min kone og jeg var naturligvis ovre til begravelsen. Den foregik fra Frederiksberg kirke. Pastor Balslev, Vartov, talte stilsfærdigt og sandt om Oscar Geismars liv og gerning og forrettede jordpaakastelsen.

Dødsfaldet kom ikke uventet. I flere aar havde min svigerfar lidt af en uheldelig sygdom. Den svækkede paa ingen maade hans evne til at prædike, tværtimod. I sine sidste aar som slotspræst var hans forkyndelse stærkere og lodigere end nogen sinde. Men

Mormor og morfar paa sommerbesøg.

legemet smuldrede efterhaanden. En af de sidste gange, jeg var sammen med ham, sagde han: Man har haft saa meget at udsætte paa Ingemann. Jeg synes, han har sagt det væsentlige i linierne:

Fandt ved kvæld kun sjælen fred,
gik det, som det skulle.

Jeg har ikke nogen sinde truffet to mennesker, der betød saa meget for hinanden og i den grad var sammenknyttede som min svigerfar og svigermor. Ofte citerede svigerfar de kendte linier:

Kom i den sidste nattevagt
i en af mine kæres dragt
og sæt dig ved min side.
Og tal med mig som ven med ven,
om hvor vi snart skal ses igen
og glemme al vor kvide.

Dette vers fortæller baade om Oscar Geismars gudsforhold og om hans forhold til sin elskede hustru, som han i en tilegnelse i en af sine bøger kalder sin trofaste medarbejder, sine øjnes lys og sin sjæls veninde. Dagene omkring dødsfaldet og begravelsen var strenge for familien og naturligvis allermost for min svigermor. Nu føler hun sig meget ene.

— — —

Vi har ogsaa i det forløbne aar haft meget dygtige hjælpere. Lærerstabten har været den samme som tidligere aar, Karen Lund er stadig køkkenchef, Else Olesen er stadig lige uundværlig, Karl Nielsen tager sig af haven, og Fredsgaard bestyrer landbruget m. m. Vi er glade for dem allesammen, baade for deres dygtighed og deres indstilling til arbejdet. Vi har det allerbedste samarbejde med dem alle.

Mandøes har for ganske nylig faaet barn nummer tre, en sød lille pige, der hedder Birgitte. Hos Hvids vokser Solveig og Erling støt i alder og visdom. Oxe er — mig bekendt — stadig uforlovet. Mariane hygger sig i sin nye lejlighed. Vore egne børn er ved at være store. Oscar og Andreas maaler omkring 180 cm. Hans Ole, der nu er 1¹/₄ aar, er naturligvis vores allesammens yndling.

*

Men verden er jo desværre endnu ikke kommet i lave. Korea-krigen kan endnu blive til hvad som helst. Vor tid synes dømt til utryghed, og det bliver muligvis ikke stort anderledes i vores levetid. Men haabet er evigt som julestjernen, der nu snart igen lyser ned over vor mishandlede jord. Vi sender alle vore gamle elever ønsket om en rigtig glædelig jul. Hjertelig tak skal I have for trofastheden mod jeres gamle skole. Tak for de mange hilsener og breve, vi modtager fra jer mellem aar og dag. Tak for aaret, der gik, og god lykke i det nye. Vi følger jer med vore allerbedste ønsker.

Jeres hengivne *Agnete og Hans Haarder.*

TOVE NYGAARD

I slutningen af april fik vi den triste meddelelse, at Tove Nygaard pludselig var død. Vi kunne ikke tro det. Det var ufatteligt, at denne dygtige, livsglade, friske og gode pige ikke var mere. Ja, tanken kunne end ikke rigtig forlige sig med kendsgerningen, da jeg nu i efteråret stod ved hendes grav.

Tove var elev paa skolen sommeren 1949. Hun var meget afholdt af baade kammerater og lærere. Det lyste op, hvor hun færdedes. I foredragssalen var hun altid den vaagne og interesserede tilhører, der ville have det hele med.

Ogsaa paa sin hjemegn fyldte Tove en stor plads. Hun var levende med i ungdomsarbejdet og ledede gymnastikken derhjemme efter sit højskoleophold. Hun holdt først op, da sygdommen slog hende ud. Hun led af stærke hovedsmerter, der efterhaanden blev helt uudholdelige og til sidst førte til hendes død.

Men først og fremmest bliver Tove savnet i sit gode hjem, hvor hun var eneste datter. Hendes forældre har fortalt mig, at Tove

sidste vinter ofte sad og spillede Wergelands smukke sang om Gyldenlakken. Hun havde lært den hernede. Det hedder i første vers:

Gyldenlak, før du din glans har tabt,
da er jeg det, hvoraf alt er skabt,
ja, før du mister din kronas guld,
da er jeg muld.

Videre hedder det:

Udsprungen faar jeg den ej at se;
thi bring min hilsen, naar det vil ske;
og sig, jeg ønsker, at paa min grav,
den blomstrer af.

I sommer har gyldenlakken blomstret paa Toves grav. Vi har den største medfølelse med hendes far, mor og bror (Svend Anker Nygaard, elev hernede 48—49). Vi ved, at den tomme plads i hjemmet ikke paany kan fyldes, men vi ved ogsaa, at Tove har efterladt sig de allerbedste minder. Vi er alle taknemlige for, at vi har kendt Tove.

H. H.

DIN NÆSTE

Han kom ind i kostalden en søndag aften i oktober, da vi var i færd med malkningen. En af landevejens farende svende. Vel omkring de 60. En tung mand med et tungt ansigt.

Ingen bagage — selvfølgelig. På hovedet en noget medtaget sort bowler. Påklædningen efter hans eksistens eller rettere mangel på eksistens ret god. Hans gang var tung og slæbende, så den stok, han havde i hånden, var for ham en nødyendighed.

På et tilforladeligt jysk bad han om natlogi.

Jeg så på ham, men hans blik var ikke frækt eller flakkende, som man undertiden møder det hos den slags mennesker, snarere bøn-faldende, så jeg gav ham uden betænkning lov til at sove i kostalden.

Hvor kom han fra, og hvor agtede han sig hen?

Jeg spurgte ikke, og selv fortalte han ikke noget.

Hvad gavn ville det heller gøre?

Når man bor ved en landevej, passerer der mellem år og dag så mange forbi. Nogle kommer i flotte biler og farer afsted, som om ti minutter før er af afgørende betydning. Andre på cykle. Undertiden må de stampe mod en hård modvind. Atter andre til fods som den gamle ovre på staldloftet. Hvad der har ført ham ud på valse, er der ingen forklaring på.

Måske er det blot noget i hans natur, som kræver det. Eller — måske begyndte han også engang ung og i tryk tillid til fremtiden i en lille virksomhed eller havde et godt job hos andre. Og måske blev det slået i stykker af krise enten på arbejdspladsen eller i hjemmet. Hvem ved! — Han forsvandt næste morgen lige så stilfærdigt og beskedent som han kom. Han gik ud af gården og hen ad vejen uden at skynde sig. Var der heller noget at haste efter? Næppe nogen ventede ham. Frænde- og venneløs. Kun en tilfældig landstryger, men alligevel! Når man selv lever i en relativt betrygget tilværelse, kan det ikke undgås, at det gør et vist indtryk, når man tilfældigt træffer et dårligere stillet menneske. Et måltid mad og en

lun kostald er ikke meget at give, men for den, der modtager, dog en kort, fredfyldt pause i livets vandring.

I 1945 udkom en bog med titlen: »Du skal elske din næste«. Forfatteren er Erik Maria Remarque. Remarque er jo ikke noget nyt navn for danske læsere, idet han tidligere har skrevet bl. a.: »Intet nyt fra vestfronten«, »Tiden, der fulgte« og »Kammerater«.

»Du skal elske din næste« læste jeg, da den udkom, og dengang gjorde den ikke noget større indtryk på mig. Men jeg tror, det var, fordi jeg læste den på en rejse, så kan det undertiden være vanskeligt at holde tankerne samlet. Men da jeg for kort tid siden læste den igen, lod den mig ikke slet så uberørt.

Remarque er en forfatter, der forstår at holde læserens opmærksomhed fangen, måske fordi hans skildringer sikkert for en stor del er skrevet ud fra selvoplevelsens bitre erfaring. Men han adskiller sig fra mange andre derved, at han ikke giver sine bøger en happy-end i den forstand, at handlingen munder ud i en lykkelig slutning.

I »Du skal elske din næste« fører han os ind blandt de mennesker, der under Hitlerregimet må flygte fra Tyskland for at undgå koncentrationslejrenes pinsler. De flygter over grænserne ind i Østrig, Svejts, Tjekoslovakiet og Frankrig. Men ingen steder er der plads for dem. Efter forhør og eventuelt fængsling føres de igen over grænsen. I enkelte tilfælde kan de få nogle få dages opholdstilladelse, og det er for dem næsten det samme som et liv i ubekymret sikkerhed.

Hovedpersonen er en ung halvjødisk student Ludvig Kern. Så ung han end er, får han dog hele flygtningelivets elendighed at se. De tarvelige hoteller, politiets razziaer, forhørene og gangen tilbage over grænsen. Men det kan alligevel ikke slå hans livsglæde ned. Han træffer en ung emigrantpige, Ruth, og deres kærlighed til hinanden hjælper dem over modgangen og er det lyse motiv, der klart går igennem hele bogen. Til sidst når de til Paris. Her får Kern for en tid arbejde ved verdensudstillingen og Ruth i flygtningeadministrationen. Men foruden Kern og Ruth stifter man bekendtskab med mange forskellige mennesker.

Der er jøden, som hver gang han får fat i en stegt kylling og skal til at spise den, bliver arresteret af politiet.

Der er den svejtsiske læge, Beer, som, da Ruth ligger syg i en lade, sørger for at få hende på hospitalet uden udgift for dem, og da Kern bliver arresteret, holder han forbindelsen mellem dem vedlige. Han er et virkelig fint og rettænkende menneske, som yder den hjælp, han på nogen måde kan, uden at tænke på personlig gevinst.

Men først og sidst er der Steiner. Som type er han den, der træder skarpest frem, og man fristes til at tro, at han ikke er bare digt,

men et portræt. Tilværelsen som flygtning har gjort Steiner hård, i hvert fald over for de lovlige myndigheder. Mod sine lidelsesfæller er han det mest hjælpsomme og uselviske menneske. Men dybest inde under den hårde skal ligger den stærke længsel efter hustruen. Uvisheden om hendes skæbne piner ham, og gang efter gang, oftest undervejs fra den ene grænse til den anden, truer denne længsel med at bryde frem og helt overmande ham. Da han gennem en ven hjemme i Tyskland erfarer, at hun ligger dødssyg, beslutter han på trods af al fornuft at rejse til hendes sygeleje.

Hans venner prøver at få ham fra det, men intet kan rukke ham i hans forsæt. Uden at blive opdaget når han hjem. Hver dag besøger han sin kone på hospitalet. Han ser, at det snart er forbi, og håber kun på at kunne undgå opdagelse, til hun er død.

Men sygeplejersken er politiets spion, og hun angiver ham, og han bliver arresteret. Mærkeligt nok får han dog lov at være hos sin kone, til hun er død.

Udenfor venter betjentene. Med håndjern lænkes han til den ene, Steinbrenner, som er hans fjende fra tidligere tid. Nu skal vi to tale rigtig sammen, siger Steinbrenner, nu har jeg masser af tid. — Ja, nikker Steiner, nu har vi tid. — I det samme styrter han sig ud gennem et åbentstående vindue og trækker betjenten med sig. Sammen knuses de mod gårdens brolægning.

Kern og Ruth får i Paris besked om Steiners død, og samtidig får de at vide, at han har efterladt dem sine penge. Netop i de dage har flygtningehjælpen fået udvirket, at Mexico vil tage et vist antal flygtninge, hvis de selv er i stand til at betale rejsen. Nu er Kern og Ruth i stand hertil ved hjælp af Steiners penge.

Lige fra første færd har Steiner været Kerns ven og hjælper. Mange gange har Steiners hjælp og vejledning været Kerns redning, og nu, ved en mærkelig skæbne, bliver hans død den hjælp, de har behov for at slippe ud af Europa. For sig ser Kern Steiners ansigt og hører hans halvt ironiske: »Hallo, baby!« Men de har ikke råd til at være sentimentale, dette er jo deres sidste chance. Og sammen vandrer de ned ad Champs Elysees. Nu har de fået fornyet tro til livet. Og bag denne slutning, hvor Remarque lader deres fremtid stå uvis, aner man forfatterens tro på, at en gang vil lyset sejre over mørket. Der er i denne bog givet en strålende skildring af hjælpsomheden og kammeratskabet. Ikke de store ord, men den hjælpsomhed, der udspringer af fælles lidelser, gør den til en oplevelse.

*

— »I den grå morgen kommer de ud af skoven, enkeltvis eller i små grupper. De bærer alle på tunge pakker. Et kort nu ser vi dem, så forsvinder de igen og bliver borte i den tågede luft.« — Sådan begyndte en artikel, jeg fornylig læste om flygtninge, der kommer fra

Østzonen ind i Vestzonen i Tyskland. Flygtningene forsvandt ikke sammen med Hitlertyskland. Tværtimod.

Der har vel aldrig før i menneskehedens historie været så mange ulykkelige mennesker på flugt som i dag.

På trods af F. N., resolutioner og humanitær hjælp er verden i dag fuld af angst, nød, sorg og lidelser. Rundt omkring er krigen igen i fuld gang. I dag Korea, Burma og Kina. I morgen måske Europa. Hvem ved! —

Statsmændene holder taler, der vedtages programpunkter og oprettes komiteer. Og store skibsladninger våben kommer hver dag til Europa, også som et led i bestræbelsen for at bevare freden. Vi føler alle, at vi lever på randen af en vulkan, eller som kordegn Koefoed sagde i en tale fornylig: »Ser vi tilbage, ser vi et Buchenwalde, og ser vi frem, ser vi en brintbombe.«

På trods af alle de store fremskridt indenfor teknik, videnskab og lægekunst er verden i dag et dirrende nervebundt. Skepsis, mistro og egoisme er de magter, der regerer. Og hvor den vej fører hen, tør man end ikke tænke på. Men verden bliver næppe anderledes, hvis vi ikke alle lægger roret hårdt om. Både statsmænd og menigmand, alle må vi prøve, om vi kan lære at sige mindre »jeg« og mere »vi«. Både i de daglige småting og livets større forhold kunne meget gøres bedre og verden mere tryk, om vi for alvor ville prøve at sige: »Du skal elske din næste!«

Erik Graugård.

Eventyrspillet, der blev opført ved årsmødet i Sydslesvig.

INDTRYK FRA SYDSLESVIG

Mon det ikke har været alle gamle rønshovedelevers drøm engang at få lov at gæste landet sønden for skelbækken? Det stykke Danmark, som vi på skolen hørte så meget om, men som vi kun fik at se som en kyst hinsides fjorden. For mit vedkommende gik drømmen i opfyldelse i sommer. Ja, jeg havde været der engang tidligere, på et kort besøg i 1947, men først nu oplevede jeg rigtig landet med de for os danske så minderige steder, og jeg oplevede hele den danske bevægelse dernede.

De, der kender min store kærlighed til min tohjulede ven, vil være klar over, at for mit vedkommende kunne turen kun foregå på cykle. Jeg vil nu også sige, at kun over cykelstyret får man det rette indtryk af landet. Dagen efter elevmødet kørte jeg over grænsen og var ikke kommet mere end et par hundrede meter fra grænsen, inden jeg fik det første varsel om en god tur. En ung karl, der gik og hakkede roer, råbte til mig på fejlfrit dansk: »God tur!« Jeg tog det som et godt tegn på de kommende dages oplevelser. Og det blev en oplevelse. Jeg fik et mægtigt indtryk af hele stillingen dernede. Et indtryk, som jeg aldrig vil glemme. Hvor ville jeg ønske, at mange flere måtte få den oplevelse, så ville megen mistro og mistillid forsvinde.

Jeg havde sat mig for, at jeg ikke ville nøjes med at kigge på kirkegårde og jordvolde, men jeg ville i kontakt med menneskene. Det meste af tiden boede jeg hos en ledningsmontør for Sydtønder amts telefonvæsen i Nibøl. I Nibøl er man ude hos frisjerne, dette stolte og stædige folk. Mine værtsfolk fortalte mig en del om, hvorledes den danske bevægelse brød igennem hos dem. I 1944 kom der en afdeling K.Z.-fanger fra Neuengamme til Ladelund nord for Nibøl, hvor de skulle bygge tankgrave. Den brutalitet og råhed, hvormed disse fanger blev behandlet, fik mange til at vende sig i afsky mod det tyske rige. Man fik øjnene op for, at man ikke tilhørte dette folk, men at man var frisere og havde sin egen kultur og eget særpræg, og at denne kultur stod langt nøjere tilknyttet det nordiske end det tyske. Allerede i 1944 begyndte man at samles for at drøfte, hvorledes man bedst kunne bevare den frisiske kultur, og i maj 1945 var der en stærk bevægelse, der bekendte sig til danskheden, for det stod klart for frisjerne, at kun ved Danmark kunne man bevare sit folkelige særpræg. Dette er selvfølgelig kun en enkelt årsag. Den store flygtningestrøm, der i de sidste krigsmåneder strømmede ind over landsdelen, gjorde også sit til, at man fik øjnene op for, hvor fremmed man egentlig stod over for den tyske kultur.

I Nibøl havde jeg lejlighed til at overvære undervisningen i den danske skole. Hvor var det en fornøjelse at høre de små tale det danske sprog og synge de danske sange. I frikvarteret kom en lille dreng hen til mig og fortalte, at han havde været i Danmark. Hans øjne strålede af fryd ved tanken om al den herlighed, han havde oplevet der. I Sydslesvig tilhører fremtiden mere end noget andet sted børnene. Vent bare, til disse børn kommer ud af skolerne og ind i de voksnes rækker, ind i ungdomsarbejdet. Disse børn tænker, taler og er danske, og ve os, om vi svigter dem!

Når man taler med de danske lærere dernede, synes dette at være hovedproblemet: Hvad skal vi stille op med den ungdom, der kommer ud fra skolerne?

De danske ungdomsforeninger dernede arbejder under fortvivlede forhold. De har ingen sportspladser, ingen gymnastiksale, ingen redskaber, ingen forsamlingslokaler, ingen penge og sidst, men ikke mindst: ingen ledere. Det meste af arbejdet hviler endnu på de danske læreres skuldre. De må være foredragsholdere, oplæsere og vise film. Også økonomisk må de yde omfattende støtte, for at det hele kan gå rundt. De unge må betale 2 mark i kontingent, men desuden skal de være medlem af Sydslesvigsk forening, og det koster 7,20 mark. Det er en hel lille formue, de unge her må ofre. De unge piger kan tjene omkring 20 mark i måneden, og for karlenes vedkommende ligger det på 50—70 mark. Og så skal de endda være glade, om de kan få arbejde. Lokalespørgsmålet volder også store

vanskeligheder. Forsamlingshuse, som vi kender dem, findes ikke. Gymnastiksale og sportspladser vil tyskerne ikke stille til rådighed, man er som regel henvist til dårlige krosale, hvor det er meget vanskeligt at skabe de rigtige rammer om arbejdet. Dertil kommer, at der ofte skal betales en høj leje af disse sale.

De fleste danske skoler er barakbygninger, men enkelte steder rejser der sig dog grundmurede skoler med gymnastiksale og indbyggede scener. Kan vi blot få rejst mange af den slags, vil det betyde overordentlig meget for hele ungdomsarbejdet. En anden ting, som også rummer store vanskeligheder, er den hårde konkurrence med de tyske sportsforeninger. Disse foreninger får store beløb fra den tyske tipstjeneste. Mange steder kan de byde deres spillere op til 15 mark for en turneringskamp. At det er en stor fristelse for en arbejdsløs ung mand, der er afskåret fra at dyrke den sportsgren, han holder af, kan enhver forstå.

Jeg kan ikke komme ind på alle de steder, jeg har været, og alle de store og små oplevelser, jeg har haft, det kunne jo fylde hele elevskriftet. Jeg vil dog nævne besøget hos »Ras« på Jaruplund. Jaruplund højskole er den nye danske højskole dernede, som nu er startet med fuldt hus, hvilket vil sige 32 elever. I sommer var skolen endnu ikke færdig. Medens jeg var der, arbejdede der et frivilligt arbejdshold på skolen med at anlægge have og veje. Jeg slog skærver en formiddag for at kunne sige ,at jeg også havde været med til at bygge Danmarks sydligste højskole. Det er en stor og ansvarsfuld post, der her er lagt hen til »Ras«, men vi, der kender ham fra Rønshoved, ved, at han vil kunne klare det, og vi ønsker ham held og lykke i arbejdet fremover. At højskolen vil få stor betydning for hele det danske arbejde, er givet. Det er af stor betydning, at ungdomsarbejdet kommer over på sydslesvigernes egne hænder.

Den søndag, jeg var dernede, var der valg til den slesvig-holstenske landdag, og hele ugen stod i valgkampens tegn. Jeg havde lejlighed til at overvære et valgmode på Valsbølshus. Valgafteften var jeg i Nibøl. Vi skiftedes til at gå hen og læse resultaterne, efterhånden som de blev slået op i bladhandlernes vinduer. Der var stor glæde hos de danske i Nibøl den aften, idet S. S. V. (de danske sydslesvigeres parti) i Nibølkredsen gik frem med over 1000 stemmer. Både herhjemme og i Sydslesvig var valgets resultat vist en glædelig overraskelse. I det store og hele blev stillingen holdt, og når man tænker på de forhold, hvorunder S. S. V. har arbejdet, og den voldsomme modaktion fra tysk side, må man sige, at det endog var et meget fint resultat. (Ved valget fik S. S. V. ialt ca. 72.000 stemmer.)

Men valget havde også mørke sider. Flygtningepartiet B. H. E.s store fremgang er en frygtelig trusel mod landsdelens hjemmehørende befolkning. Flygtningene er en frygtelig fare. De har forlængst

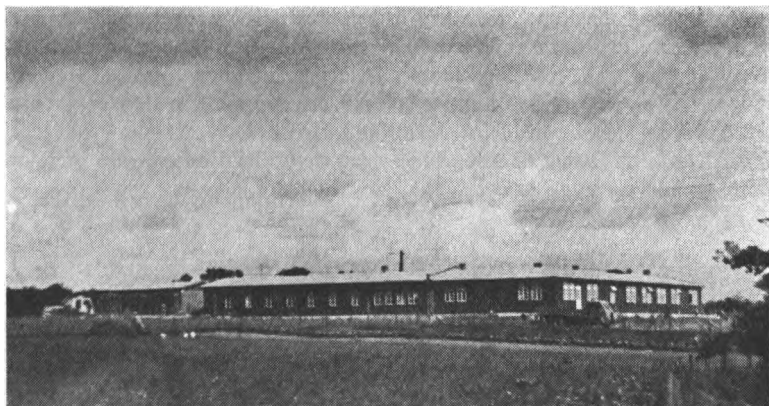
opgivet håbet om at komme hjem, og det er da naturligt, at de søger af al magt at komme ind overalt. Og det lykkes dem kun alt for godt. Situationen er nemlig den, at de er de eneste, der virkelig er i besiddelse af rede penge, takket være de store skadeserstatninger, der udbetales dem fra Bonn. Mange af de bedste hjemmehørende er tvunget væk fra landsdelen. De bliver frataget understøttelse og henvist til arbejde i f. eks. Ruhrområdet. Sydslesvigerne er klar over, at de må bære deres del af flygtningebyrden; men de vil ikke bære mere end det øvrige Vesttyskland.

Når man er i Slesvig, må man ikke undlade at besøge domkirken og Gottorp slot. En travetur ud ad Danevirke må også tages med, og er man så så heldig at møde Søren Telling, er dagen reddet. Ingen kan vel fortælle som han. Man knuger uvilkårligt sin stok og spejder ud over terrænet foran volden. Gemte der sig ikke en pikkelhue derhenne under busken? Herude kan man ikke undgå at høre historiens stærke, manende tale. Her stod danskerne på vagt gennem århundreder, og her står vi endnu. Kampen har skiftet vilkår, men målet er det samme: Retten til at leve, tro, tænke og tale dansk, så langt som dansk folkegrund rækker. Man møder den samme følelse på slagmarkerne ved Isted og Sankelmark og på Flensborgs gamle kirkegård. De tusinde unge danske, som hviler her, giver os lige som en vis ret til at være her. Og det hjerteblood, de her udgød, forpligter os til at føre kampen videre med rene våben.

Da jeg efter 9 dages forløb igen kørte over grænsen, var det med den bestemte beslutning, at det ikke skulle være sidste gang, jeg besøgte Sydslesvig.

Og det kom hurtigere, end jeg havde drømt om. 2 dage efter min hjemkomst ringede forst. Gravsholt, Krabbesholm, om jeg havde lyst til at ordne og lede en tur til Sydslesvig for D. N. U. i Salling og Fjends. Om jeg havde? Den 15. september kørte jeg igen over grænsen, denne gang i følge med 25 unge, som for første gang skulle opleve grænselandet. Selv om det havde kostet uhyre anstrengelser at arrangere turen — vi måtte udsætte den ikke mindre end tre gange — fyldte det mig dog med stor glæde. Glæde over at kunne yde en beskeden indsats for en sag, som man tror er kamp værd. Jeg forsøgte efter bedste evne at give de unge det samme indtryk, som jeg selv havde modtaget på min første tur. Hvorvidt det er lykkedes, ved jeg ikke, men mange fik i hvert fald øjnene op for, at her er et problem, som dansk ungdom må stå vågen over for. Jeg vil gerne slutte denne artikel med de ord, hvormed jeg tog afsked med deltagerne i turen: »Vi må aldrig blive færdige med at yde og ofre, aldrig færdige med at gøre godt igen for alt det, vi har forbrudt mod Danmarks yngste datter: Sydslesvig.«

Harald Sørensen,
(Elev fra vinteren 47—48.)

HØJSKOLEN I SYDSLESVIG

Jaruplund Højskole i Sydslesvig blev indviet på Grundtvigs fødselsdag den 8. sept. i år. Et femårigt, langt og besværligt afsnit af skolens historie fik dermed sin afslutning. Vi følte festen, for det blev en virkelig fest, som et hjerteligt velkommen i højskolernes kreds og et varmt håndslag fra alle de o. 500, der nordenskels og søndenskels fra fandt vej til skolen den dag, og fra mange, mange flere, som i tanker og hilsener var med os under festen. Ja, endog fra højskoler i Finland, Sverige, Norge og Island kom der gode ønsker for skolens arbejde.

I nøgen jord, men på grundmur, der kan holde, står nu Nordens sydligste højskole.

Når dette læses, er vi i gang med vort første vinterhold på 32 unge mænd fra alle Sydslesvigs egne og samfundslag og med vidt forskellige kundskaber i dansk. Vi havde ikke turdet vente fuldt hus allerede den første vinter. Age Rasmussen, tidligere lærer på Rønshoved, er eneste fast lærer, 3 andre har enkelte timer. Sønderjyds Skoleforening og Dansk Skoleforening for Sydslesvig støtter skolens drift.

Allerede i marts--april havde vi i ufærdige bygninger et lille hold piger, hvoraf de fleste var på skole i Danmark i sommer. Vi har siden haft flere kursus, blandede og rent sydslesvigske, vi har haft nogle »en dag på højskole« og endagsstævner, og vi har haft aftenfester for unge i de omliggende sogne og fra Flensborg. Vi er ved at komme ind i en højskoles arbejdsrytme.

Der er så nær til opgaverne her, de er mange, næsten for mange. Varsomt, men åbent skal der gås frem. Her er sandheden næsten altid

broget, og dog må den ikke være nogen mand for broget. Kender man noget til kræfter, der sandfærdigt giver mennesker mod til at håbe og tro til at holde ud, må det klares og deles med andre. For det gælder jo livet. Vi synes, vi har kunnet mærke, at der mellem danske mennesker hernede også er brug for Jaruplund Højskole.

En hjertelig hilsen til alle, der følger denne skoles arbejde med opmærksomhed og gode ønsker.

Bodil og Jørgen Jessen.

Indsamling til højskolen i Sydslesvig.

Den danske højskole i Sydslesvig er væsentligst rejst af de danske højskoler og deres gamle elever. Også Rønshoved højskole har været med. Vi har foreløbigt støttet med 2500 kr. — det beløb, vi fra først af havde tegnet os for. Imidlertid er rejsningen af skolen blevet meget dyrere end først antaget. Der mangler ca. 75.000 kr. endnu af de 250.000, det hele har kostet. Hvis de gamle elever kunne tænke sig at sende et beløb — stort eller lille — til denne gode sag, bedes de venligst benytte vedlagte girokort. Det var glædeligt, om mange ville være med.

H. H.

ELEVFORENINGEN

Ved generalforsamlingen, der som sædvanlig afholdtes elevmødesøndagen, fremlagde formanden beretning og regnskab, der begge godkendtes.

Af bestyrelsen afgik efter tur Karla Bernthsen, Karl Bertram og formanden, Erik Graugård.

Formanden og Karl Bertram genvalgtes, og nyvalgt blev Niels Sørensen, Vinde, Skive.

På regnskabet ses, at den eneste post på udgiftssiden er elevunderstøttelsen. Den er i år hævet med 200 kr., og ydes fortrinsvis til de sydslesvigske elever. Når man betænker de høje lønninger her i landet og samtidig erindrer sig, hvor dårligt vore landsmænd syd for grænsen er stillet, også økonomisk, er der vel næppe nogen, der kan have noget at indvende mod, at understøttelsen fortrinsvis bliver tildelt sydslesvigerne.

Jeg kan i denne forbindelse nævne, at der på næste års regnskab vil findes en udgift på 500 kr., der er ydet som tilskud til oprettelsen af den danske højskole i Jaruplund. Jeg er glad for, elevforeningen er i stand til at give denne sum, idet det danske skolearbejde i Sydslesvig ikke ved egne midler er i stand til at hævde sig.

I september udsendtes så det nye blad: »Rønshovedposten«. Formatet er ikke stort, men for de elever, hvis årgange er nævnt i første nummer, har det forhåbentlig været en glæde at læse det. Og jeg bringer her en tak til Haarder og de lærere, der har haft arbejde med at samle og sortere de indkomne kort.

Elevmødet forløb som sædvanlig udmærket. Mødedeltagelsen var jo fuldtud på højde med tidligere år. Det er en glæde at kunne konstatere, at for hvert år, der går, sker der nye forbedringer på skolen. Jeg tænker her særligt på det nye uddrag og anlæggelsen af den nye græsplæne og friluftsscene. Opførelsen af friluftsskuepillen søndag aften må siges at være elevmødets højdepunkt.

Personligt har jeg i år for første gang deltaget i et Rønshoved-kredsmøde. Jeg håber, at disse møder fremdeles må være velbesøgte, idet de på en udmærket måde holder kontakten med vor gamle skole vedlige.

Vi kan jo alle blive forhindret i at være med ved elevmøderne. For mange drejer det sig ofte om en lang og kostbar rejse, men Rønshovedmøderne ude i landet afholdes som regel i vor relative nærhed, og rejsen hertil kan gøres på een dag.

Glædelig jul og godt nytår.

Erik Graugård.

REGNSKAB
for
Rønshoved højskoles elevforening
1949—50.

<i>Indtægt:</i>	<i>Udgift:</i>
Kassebeholdning 2226,09	Elevunderstøttelse 500,00
Renter 11. dec. 49 31,30	Kassebeholdning* 3586,50
Senere indkommet for elevskrifter 40,00	
Renter 11. juni 50 40,10	
Overskud fra elevskriftet (ifl. Haarders opgørelse) 1748,92	
<u>Balance.... 4086,50</u>	<u>Balance.... 4086,50</u>

*) Herfra går trykning af »Rønshovedposten«, porto, m. m. kr. 400,00
Til sydslesvigs højskole..... • 500,00
Ialt kr. 900,00

Regnskabet gennemgået og fundet i orden. Kassebeholdningen stemmer med bilag og sparekassebog.

Der bør foreligge særskilt bilag for udgift og indtægt.

Rønshoved, 2. juli 1950.

Ove Ditlev Nielsen.

Hans Jørgen Hansen.

OPVISNINGSDAGSØVELSE

SOMMEREN 1950.

Musik.

- Gr. 2 14. 1. Bøjst. armstrkn. ud 1, bøjn. 2, strkn. 3, p. 4, sv. fr. t. ræk 5, p. 6 løftn. t. udg. 7—8, strkn. op 1, bøjn. 2, d. s. 3—4, »let« strkn. ud m. hælhævn. f-e-m og rolig sænk. 6—8.
- Gul 61. 2. Tåst. hop m. tåstøtn. fr. og knæløftn. v. 1—2, h. 3—4, fjedrehop 5—8 (højt hop og kvart vend. p. 7).
- Blå 23. 3. Langsidd. 3 hasestrkn. 1—3, rejsn. og fingerslag p. sk. 4, d. s. 5—7, rejsn. og armstrkn. ud 8, 4 træk tilb. 1—4, armløftn. t. strækstill. 5—8, enk. armstrkn. ud v. 1—2, h. 3—4, hovedkast v—h—v fr. 5—8, armstrkn. op v. 1—2, h. 3—4, 2 træk tilb. 5—8, fra + gent. 1—8, 1—8.
- Blå 16. 4. $\frac{1}{2}$ ræk $\frac{1}{2}$ krog $\frac{1}{2}$ langsidd. (v. knæ bøj. v. arm t. ræk h. hånd p. v. knæ), vridn. t. v. m. træk i still. 1—2, armsv. ned — fr. 3, p. 4, d. s. 5—8, rolig vridn. t. v. 1—4, træk 5—6, sving ned—fr. ombyt. t. mods. udg. 7—8.
- Blå 27. 5. St. 2. rundsv. 1—4, armfør. t. høj ræk 5—8, før. ned—ud t. højfavn. 1—6, sænk. 7—8.
- Blå 43. 6. St. armløftn. t. bøjstill. og strkn. ud 1—2, løftn. t. issef. 3—4, 3 sidegn. t. v. 5—7, rejsn. m. armløftn. t. favn 8, armsv. op 1, p. 2, rolig bøjn. 3—6, rejsn. og armsænk. ned (lige ned foran) 7—8.
- Blå 17. 7. St. issef. bøjn. ned, 2 gyngn. 1—2, rejsn. m. fingerstuds p. sk. 3, »knips« i hævnstill. 4, d. s. 5—8, 1—8, d. s. 1—2, ruln. op m. armf. ud—op t. strækspids 3—8, d. s. 1—8.
- Blå 50. 8. Knæsidd. bøjn. t. knæbudsidd. 1, rygstrkn. 2—4, p. 5—6, bøjn. ned og ruln. op t. knæsidd. fældn. bag. 7—12, gent. 1—12, rejsn. t. strækknæst. 1—3, fældn. m. armf. fr. 4—6, p. 7—9, ned t. udg. 10—12, gent. 1—12.

- Gul 26. 9. L.angsid. klap fr. 1, bagl. rundsv. 2, bøjn. fr. 3, rejsn. og sv. ovenom og fingerst. ude i g. 4, d. s. 5—8, 1—8, sv. t. pandest. bøjn. fr. løftn. af v. knæ (håndfil. ned mod knæet) 2 tåsl. 1—2, sv. ovenom—ud t. fingerst. i g. lille fældn. tilb. 3—4, mods. fod d. s. 5—8, doubl. tåsl. 2 g. 1—8.
- Gul 59. 10. Tåst. 2 mazurkahop v. 1—6, 3 løbetr. bagl. 7—9, 1 mazurkahop fr. p. h. 10—12, d. s. mods. 1—12.
- Blå 22. 11. $\frac{1}{2}$ knæst. (ned p. h. knæ v. fod fr.) armsv. fr. 1—2, sv. ud, vægten fr. over forreste fod, kroppen lodret) 3—4, sv. op 5—6, sv. fr. ned og tilb. udg. 7—8, d. s. 1—8, vridn. t. v. m. armf. ud 1—4, v. armf. ned fr. og vridn. fr. 5—8, rejsn. t. forreste fod m. armsv. ud 1—2, sænkn. 3—4, ned p. mods. fod 5—6, p. 7—8. (d. s. m. vridn. t. mods. side.)
- M. G. 3. 12. Løb p. tværs i salen — p. stedet — baglæns.
- Ling 12. 13. Favnst. rolig gang fr. 1—6, fr. over forreste fod 7, tilb. p. bag. 8.
- Blå 38. 14. Favnst. længdegynng. m. armsv. ind 1, ud 2, »skarpt« sv. t. fold 3, ud 4, alm. sv. ind 5, ud 6, ind m. fingerst. og rejsn. t. issef. 7—8, 2 rygg. fr. 1—2, rolig bøjn. bagud 3—4, rygg. fr. (3) 5—7, udg. 7—8.
- Gul 13. 15. Knæst. løftn. af v. fod t. tåst. armsv. ud—op af v. 1, p. 2—4, fældn. t. h. 5—8, armf. ud—op af h. 1—4, løftn. t. udg. 5—8.
- Gr. 13. 16. St. armstrkn. op og hælhævn. 1—3, hælsænkn. og v. arm t. favn, h. t. fold 4—6, fr. p. v. fod og h. armf. ud 7—9, p. 10—12, armf. genn. fold. t. favn og fældn. t. vægtstill. 1—3, p. 4—6, løftn. t. udg. 7—12, d. s. mods. 1—12.
17. Stjernestafetløb.
- G. M. 5. 7. 18. Løb i små kredse: 2 små løbetr. og et hopløbstr. 1—4, d. s. 5—8, d. s. 1—8, 1—8, 1—8, hopløbstr. 1—16, 2 klap i egne hænder 1—2, i kammeratt. t. siden 3—4, reelhop 5—8, gent. 1—8.
- Gang med sang. *Mariane Ovørgaard.*

De bedste hilsner til jer alle med ønsket om en glædelig jul og et godt nytår.

Mariane.

EN DAGSØVELSE

Hermed har I, »gamle drenge«, en dagsøvelse, hvorfra I maaske kan hente en eller anden ide. Planen er nok mere egnet til at laane fra end til at bruge i sin helhed, da den er ret vanskelig. — Lykke med arbejdet i vinter og højt humør, naar vinteren maaske om kort tid begynder for alvor!

1. St. lette armsv. mellem ræk og favn m. hælhævn. (1—2). (Senere svinges armene til strækstill. baade fra ræk- o. favnstill.)
2. Hugsidd. knæstrækn. m. armsv. ud—op (1—2).
3. St. dobb. forlæns rundsv. o. fremsv. (1—2), baglæns rundsv. m. lændeboj, fra strækstill. o. tre træk (3—6) (ankelfatning i de første to træk og klap bag benene i sidste).
4. Bredst. ens. dyb knæboj. m. armføring t. halvisefflethavnstill. (1—12).
5. Hop m. fodbagopløftning, taastøtn. fr. o. mellemhop m. modsat enk. armbøj., strækn. ud o. sv. ned v. o. h. (1—6), hop m. benspredn., samling o. mellemhop m. armsv. ud, boj. o. strækn. ned (7—9).
6. Rækst. 3 lette armsv. mellem favn o. ræk m. fodflytn. t. s. i sidste sving (1—3), 3 enkelte rundsv. o. fremsv. (4—6), armstrækn. ud (7—8), et dobbelt rundsv. m. fodflytn. tilbage, fremsv. m. hælhævn. o. hurtig dyb knæbojning (8—12).
7. St. enk. armsv. t. favn v. o. h. (1—2), armfør. til strækstill. (3—4), armbøj. o. enk. knæløftn. (5), knæstrækn. v. hj. af hænderne (6—9).
8. Bredst. sideboj. (1—6), kropstrækning opad m. armbøj. (7), armstrækn. op (8), armsv. fr.—ned—ud o. bensamling (9), armsv. ned—fr. (10), armsv. ned—ud o. benspredn. (11), armsv. ned (12).
9. Favnst. skraasv. (1—6), armsv. ned—fr. (7), armbøj. o. armstrækn. ud (8—9).
10. Armkrogbredst. 3 kropvridn. m. enk. vinkelsv., skiftevis v. o. h. (1—12), baglæns rundsv. o. 3 hasetræk over modsat ben (13—15), rejsning (16). Næste gang begyndes til højre.

11. St. fodflytn. fr. o. armbøjn. (1), kropfældning fr. o. armstrækn. ud (2), armstr. op og ud (3—6), rejsning t. still. m. et dobb. rundsv. (7—8).
12. Støthugsidd. benkastn. bagud o. fr. t. favnrygligg.
13. Favnrygligg. samler benføring t. v. o. h. haand skiftevis (1—8). Benene faa cm fra gulvet i hele øvelsen.
14. Favnrygligg. hovedbøjn. o. vristbøjn. (1—2), brystløftn. o. vriststrækn (3—4).

Ribber.

15. Hugsidd. haandfæstet bensv. t. høj sideligning.
16. Strækstøtrygligg. brystløftn. Evt. varieret m. hj.
17. Vinkelhængende spændbøjning.
18. Strækhængende bensv. t. bukhæng.
19. Vriststøttet armføring fr.—op, kropbøjn. o. fældning bagud m. armføring t. flyvstill.
20. Strækhængende dybdespring.

Johs. Hvid.

RØNSHOVEDMØDERNE

I det forløbne aar er der blevet afholdt ikke mindre end seks rønshovedmøder rundt omkring i landet. Jeg har selv deltaget i dem alle, som regel sammen med een eller flere af lærerne, og jeg synes, alle møderne har været meget vellykkede. Tilslutningen har overalt været større end nogen sinde, og det er altid med til at skabe en god stemning. Sjællandskredsen mere end fordoblede tilslutningen fra sidste aar (i aar var vi o. 100). Mødeprogrammet for 1951 ser saaledes ud:

Ribe amts rønshovedkreds holder sit sædvanlige nytaarsmøde paa Hotel Varde den 4. jan. kl. 14,30. Der bliver foredrag af Haarder og en af lærerne, sandsynligvis Mandøe. Mad medbringes til kaffe og aftensmad. Om aftenen festligt samvær. Formand: Hans Kjær Sørensens, Aalling, Mølby.

Østjyllands rønshovedkreds mødes paa missions-hotellet Ansgar i Aarhus den fjerde søndag i april (den 22. april) kl. 14,30. Formand: Grethe Brahms Nielsen, Kæragergaard, Dalbyover.

Himmerlands rønshovedkreds holder møde paa Sættrup friskole søndag den 9. sept. kl. 14,30. Aftensmad medbringes. Arrangør: friskolelærer A. Kragelund, Sættrup friskole, Hornum.

Rønshovedkredsen for Sjælland: Møde i Vartov, København, søndag den 30. september kl. 14,30. Formand: fru Else Moustgaard, f. Hvidholm, sekretær: fru Ulla Hangler Nielsen, H. C. Lumbyesg. 18², København Ø.

Rønshovedkredsen for Mors og Thy: Mødet afholdes paa Afholdshotellet i Thisted søndag den 7. oktober kl. 14,30. Formand: Erik Søndergaard, Torp, Karby, Mors.

Rønshovedkredsen for Fyn: Møde søndag den 14. oktober kl. 14,30 i Fyns Forsamlingshus. Formanden, Eigil Rasmussen, Skovshøjrup, Brænderup, skriver: »Vi har denne gang sikret os foredragssalen, for lokalet, vi havde i aar, var jo lige ved at blive for lille, og der kommer sikkert endnu flere til næste aar.«

Ja, tak for trofastheden, som ogsaa giver sig udtryk i den gode tilslutning til rønshovedmøderne. Mød talrigt, ogsaa i 1951!

HOLLANDSTUR FOR GAMLE ELEVER

Gamle Elever har nu og da talt om, at de gerne ville med paa en udflugt til Holland. Vi vil nu prøve i paasken 51 (22.—26. marts) at arrangere en saadan tur, hvor gamle Rønshoved-elever kan deltage sammen med vort vinterhold. I paaskedagene skulle der jo være mulighed for at faa et par dage fri.

Programmet ser saadan ud:

22. marts (skærtorsdag): afgang fra Rønshoved tidligt om morgenen. Paa turen gennem Tyskland ophold ved de historiske steder i Sydslesvig. Ankomst om aftenen til den hollandske grænse. Overnatning ca. 20 km inde i Holland.

23., 24., 25. marts rundtur: Frisland, Zuidersøen, Amsterdam, Haarlem, Haag, Scheveningen, Arnhem m. m.

26. marts (2. paaskedag): afgang fra Hollands grænse tidligt om morgenen. Ankomst til Rønshoved om aftenen.

Deltagere maa indfinde sig paa højskolen den 21. om aftenen, og man rejser hjem igen den 27. om morgenen (vi tør ikke garantere, at vi naar hjem til nattoget).

Turen kommer til at koste 145 kr. pro persona + udgifter til pas og visum. Billigere kan vi ikke gøre det, og skulle uforudsete udgifter indfinde sig, forbeholder vi os ret til at forhøje prisen lidt, men det skulle ikke blive nødvendigt. I prisen er indbefattet alle udgifter til overnatning, fortæring, seværdigheder o. lign., saa der kun bliver lommepengene derudover.

Af hensyn til planlægningen maa man melde sig i god tid. Senest den 15. januar maa indmeldelsen være sket til Mandøe. Samtidig med indmeldelsen sender man sit pas. Ansøgning om visum ordnes herfra.

Med hensyn til valuta til lommepenge er det mest praktisk at ordne det saadan, at vi her indkøber den samlet. I løbet af februar maaned skal vi sende hver enkelt deltager nærmere meddelelse om fremgangsmaade med angivelse af vekselkursen. (NB: Husk ved indmeldelsen at opgive nøjagtig adresse.)

Vi haaber, at vi faar god deltagelse, saa vi kan faa en fornøjelig tur.

M.

ELEVFORTEGNELSE

Det sidste navn i adressen angiver amtet.

VINTERSKOLEN 1949—50

Astrid Andersen, Vilslev, Gredstedbro, Ribe.
Betty Andersen, Tradsborg, Tjæreborg, Ribe.
Agnes Andresen, Husby Mark, Flensborg Land, Sydslesvig.
Emmy Balow, Wattschaukrug, Husby, Sydslesvig.
Anne Bentin, Sdr. Sejerslev, Højer, Tønder.
Ase Stener Christiansen, Grønnegade, Hørsholm, Frederiksborg.
Inga Forum, Odderup, Adum, Tarm, Ringkøbing.
Olga Gyldenvang, Asnæs, Holbæk.
Elsie Hagstrøm, Malax Kyrkaby, Finland.
Eva Hansen, Korshøj, Daugård, Vejle.
Ester Houmøller, Jølby, Mors, Thisted.
Jacoba Ijff, Volkshogeschool, Bergen, Holland.
Anna Marie Jensen, Nøvling, Ålborg, Ålborg.
Anny Jensen, Gedved, Horsens, Skanderborg.
Hertha Jensen, Vitved Mark, Skanderborg, Skanderborg.
Stinne Jensen, Gedved, Horsens, Skanderborg.
Ruth Jørgensen, Hemmerslev, Jullerup, Odense.
Birthe Kühle, Bramminge, Ribe.
Kirstine Lauridsen, Kvong, Tistrup, Ribe.
Zenia Lauridsen, Snorup, Tistrup, Ribe.
Anna Madsen, Lykkebjerg, Sig, Ribe.
Ulla Mathiesen, Tornemark, Sandved, Sorø.
Grethe Bach Mikkelsen, Stiftelsesvej 15, Odder, Århus.
Anna Kathrina Møller, Darum Mark, Bramminge, Ribe.
Ase Møller, Terp, Ulstrup, Viborg.
Kirstine Nielsen, Nr. Hebo, Hyllerslev, Ribe.
Eva Svendsgård Nohns, Holmsland, Ringkøbing, Ringkøbing.
Ester Bisgård Olesen, Døstrup H., Ålborg.
Edith Pedersen, Ramsing, Viborg.
Lilli Pedersen, »Langelandsgård«, Bastrup, Lyngø, Frederiksb.
Minna Pedersen, Gunderød, Kokkedal, Sj., Frederiksborg.

Astrid Poulsen, Næsby, Forlev, Sorø.
 Irene Rasmussen, Rynkeby, Ringe, Svendborg.
 Kirsten Sandvej Jensen, Højrup, Ejstrup, Ribe.
 Rita Sehested, Sall, Viborg.
 Marie C. Skov, Mariegade 6, Haderslev, Haderslev.
 Lise Winther, Abterp, Bredebro, Tønder.
 Åge Andersen, Mølgård, Sindal, Hjørring.
 Jeppe Andersen, Orten, Varde, Ribe.
 Bendt Kirkegård Bendtsen, Bølling, Skern, Ringkøbing.
 Mogens Blæsbjerg, Kerte, Arup, Assens.
 Ove Christensen, Solbjerg, Tjæreborg, Ribe.
 Jens Dam, Hvilsager, Mørke, Randers.
 Erwin Deertz, Bovstr. 17, Rendsborg, Sydslesvig.
 Fritz Eggert, Festungstr. 45, Tønning, Sydslesvig.
 Jens Gelsbjerg, Fårbæk, Karup, Ringkøbing.
 Christian Hansen, Helnæs, Ebberup, Assens.
 Hans Lerche Hansen, Bøgesø, Præstø.
 Karl Ebbesen Hansen, Askov, Vejen, Ribe.
 Svend Håhr Hansen, Snorup, Tistrup, Ribe.
 Jørgen Henriksen, Bækdahl, Ramme, Ringkøbing.
 Åge Jacobsen, Svinninge, Nr. Asminderup, Holbæk.
 Anders Riisberg Jensen, Nisset, Lemming, Viborg.
 Børge Jensen, Skovholm, Lejre, København.
 Hans Peder Jensen, Solbjerg, Tjæreborg, Ribe.
 Charles Jeppesen, Hjortkær, Bramminge, Ribe.
 Erik Petersen Jessen, Vrå Skov, Frifelt, Tønder.
 Niemann Johansen, Sindal Hede, Sindal, Hjørring.
 Kristen Johnsen, Balle Mark, Bredsten, Vejle.
 Werner Jordt, Husby, Flensborg, Sydslesvig.
 Anders Jørgensen, Dollerup, Sjørring, Thy, Thisted.
 Børge Jørgensen, »Lærkedal«, Nr. Broby, Odense.
 Jens Kallesøe, Agerskov, Hygum, Klinkby, Ringkøbing.
 Jens Mehlsen Kibsgård, Sundby, Mors, Thisted.
 Søren Knudsen, Neder Hadsten, Hadsten, Århus.
 Børge Larsen, Kabdrup, Haderslev, Haderslev.
 Christian Lund Larsen, Grøntoft, Bedsted, Thy, Thisted.
 Mads Larsen, Krarup, Tistrup, Ribe.
 Bent Mikkelsen, Riis, Grønbæk, Viborg.
 Frits Richard Nielsen, Ulstrup, Hornum, Ålborg.
 Frode Nielsen, Vilhelmminde, Bedsted, Thy, Thisted.
 Hans Walther Nielsen, Højby, Sj., Holbæk.
 Harald Nielsen, Friheden, Bindslev, Hjørring.
 Poul Odgård, Tastum, Stoholm, Viborg.
 Johannes Olsen, Gerlev, Slagelse, Sorø.

Harry Pedersen, Orten, Varde, Ribe.
 Magnus Pedersen, Bryndum, Guldager, Ribe.
 Johannes Petersen, Tvendalsgård, Nordborg, Als, Sønderborg.
 Otto Pilgård, Ø. Hjerimitslev, Brønderslev, Hjørring.
 Svend Rasmussen, Smørum, Måløv, København.
 Andreas Rindom, Lambæk, Lem, Ringkøbing.
 Jacob Rindom, Stauning, Dejbjerg, Ringkøbing.
 Hans Poulsen Sønnichsen, Lille Emmerske, Tønder, Tønder.
 Arne Sørensen, Hjortkær, Brømme, Ribe.
 Hans Kjær Sørensen, Fåborg, Varde, Ribe.
 Henning Sørensen, Tiufkær, Viuf, Vejle.
 Niels Møller Sørensen, Vinde, Skive, Viborg.
 Axel Thomsen, Nebelgård, Grauballe, Viborg.
 Ejnar Udby, Tebstrup, Skanderborg, Skanderborg.
 Gunnar Vadsager, Tuen, Tversted, Hjørring.
 Peder Christian Østergård, Flø, Brande, Vejle.
 Eigil Vadsager, Tuen, Tversted, Hjørring.
 Peter Østergård, Brørup, Hylke, Skanderborg.

SOMMERSKOLEN 1950

Ellen Andersen, Hornborg, Flemming, Skanderborg.
 Hanne Andersen, Fly skole, Skive, Viborg.
 Laura Marie Andersen, Vilslev, Gredstedbro, Ribe.
 Lisbeth Andersen, Udbyhøj, Dalbyover, Randers.
 Maria Andersen, Hornborg, Flemming, Skanderborg.
 Anne Bentin, Sdr. Sejerslev, Højer, Tønder.
 Anna Margrethe Bonde, Ulslev, Sdr. Ørslev, Maribo.
 Agnethe Bukh, Bering, Hasselager, Aarhus.
 Ase Kathrine Christensen, Østergade 7, Ikast, Ringkøbing.
 Anna Christensen, Houstrup, Nr. Nebel, Ribe.
 Hildegard Christensen, Keelbek, Tarp, Sydslesvig.
 Inga Riiskær Christensen, Østergade 7, Ikast, Ringkøbing.
 Inger Christensen, gymnasiet, Herning, Ringkøbing.
 Karen Dieckmann Christiansen, Staunstrup, Tappernøje, Præstø.
 Kitty Páske Christiansen, Vestergade, Egtved, Vejle.
 Kirsten Jytte Fogt, St. Knudsgård; Try, Dronninglund, Hjørring.
 Inger Frandsen, Landsgrav, Slagelse, Sorø.
 Elna Gade, Addit, Skanderborg.
 Margrethe Jensen Hangård, Bjergby, Solbjerg, Thisted.
 Anne Cecilie Hansen, Vollund, Bredebro, Tønder.
 Edna Hansen, Hemmerslev, Jullerup, Odense.
 Inge Kruse Hansen, Belsager, Havrebjerg, Sorø.
 Karen Gjeldstrup Hansen, Vallensbæk, Glostrup, København.
 Ruth Hansen, Ulslev, Sdr. Ørslev, Maribo.

Thora Dorthea Hansen, Lihme, Viborg.
 Ellen Harboe, Føvling, Holsted, Ribe.
 Alice Haunstrup, Vester Høvids, Tvis, Ringkøbing.
 Inga Lund Heilskov, Nr. Allé 5, Skive, Viborg.
 Anna Kristine Hykkelbjerg, Hykkelbjerg, Lem, Ringkøbing.
 Lilly Høeg, Tinglev, Tønder.
 Anna Kirstine Jensen, Sabro, Mundelstrup, Århus.
 Anne Johanne Bruhn Jensen, Tuegård, Faxinge, Præstø, Præstø.
 Anna Marie Holmehøj Jensen, Holmehøj, Herfølge, Præstø.
 Clare Jensen, Vestbirk, Skanderborg.
 Edith Jensen, Saxild, Odder, Århus.
 Ester Jensen, Bisballe, Skelhøje, Viborg.
 Kirstine Marie Jensen, Skave, Holstebro, Ringkøbing.
 Sonja Marie Johannesen, Bov Mark, Bylderup Bov, Tønder.
 Helga Margrethe Juhl, Arrild, Tønder.
 Agnethe Kronborg Kjær, Vust, Thisted.
 Valborg Kronborg Kjær, Vust, Thisted.
 Else Hyldahl Kristensen, Ø. Vandet, Vandet, Thisted.
 Erna Kristensen, Fåborg, Varde, Ribe.
 Marie Johanne Kristensen, Firhøje, Sig, Ribe.
 Dagny Kristiansen, Kyndeløse, Kirke-Hyllinge, Roskilde.
 Eva Krogshede, Bøvlingbjerg, Ringkøbing.
 Eline Haulrig Laasholdt, Kelet, Vonsbæk, Haderslev.
 Marie Boutrup Lagoni, Sdr. Sejerslev, Højer, Tønder.
 Eli Larsen, Krejbjerg, Viborg.
 Kirsten Blidkær Larsen, Husby, Ejby, Odense.
 Liselotte Lass, Schinkel, Gettorp, Eckernförde, Sydslesvig.
 Ase Håhr Lauridsen, Tistrup, Ribe.
 Dagny Lauridsen, Debel, Outrup, Ribe.
 Eva Kathrine Leegård, Fragdrup, Fandrup, Ålborg.
 Inger Lorentzen, Hyldegård, Hårlev, Præstø.
 Anna Marie Elbæk Mortensen, Elbækgård, Hinnerup, Århus.
 Astrid Sofie Mortensen, Skørpinge, Flakkebjerg, Sorø.
 Andrea Møller, Darum Mark, Bramminge, Ribe.
 Line Marie Møller, Bjergby, Erslev, Mors, Thisted.
 Gerda Refsgård Mølvadgård, Hjerm, Ringkøbing.
 Else Nielsen, Blæsingborg, Havrebjerg, Holbæk.
 Tove Boye Nielsen, Gl. Hinnerup, Hinnerup, Århus.
 Inger Lomholt Nielsen, Toftnæs, Varde, Ribe.
 Ruth Føhns Nielsen, Gudmindrup, Højbjerg Sj., Holbæk.
 Gunhild Marie Ovesen, Nygård, Nr. Nissum, Ringkøbing.
 Doris Elisabeth Olesen, Tunø, Kattegat, Århus.
 Ruth Olesen, Spjaldgård, Spjald, Ringkøbing.
 Anna Krista Petersen, Vrøgum, Ribe.

Anna Cecilie Petersen, Plantagen, Ribe, Ribe.
 Ella Poulina Poulsen, Sivebæk, Gjedstrup, Ringkøbing.
 Else Agnethe Schoubo Poulsen, Handest, Randers.
 Ase Poulsgård, Kølkær, Ringkøbing.
 Dagny Kirstine Rasmussen, Tolstrup, Års, Ålborg.
 Gudrun Roed, »Gaulum«, Morud, Odense.
 Marie Roed, Lindved, Hjallesø, Odense.
 Rita Sehested, Sall, Viborg.
 Magdalene Skov, Spandet, Arnum, Tønder.
 Sigrid Sønderup, Håsum, Ramsing, Viborg.
 Elna Sørensen, Bering, Hasselager, Århus.
 Gudrun Hjørdis Sørensen, Måde, Esbjerg, Ribe.
 Ruth Skovbølling Sørensen, Hårup, Brædstrup, Skanderborg.
 Edith Vahr, Aulum, Ringkøbing.
 Tove Margit Vejsnæs, Tranderup, Ærøskøbing, Svendborg.
 Gerda Madsen, Tebstrup, Skanderborg, Skanderborg.
 Olga Vindelbo, Måbjerg, Holstebro, Ringkøbing.
 Kirsten Marie Waldemar, Ølgod, Ribe.
 Lise Winther, Abterp, Bredebro, Tønder.
 Elna Wittrup, Sterup, Jerslev J., Hjørring.
 Gerda Østergård, Sinding, Herning, Ringkøbing.

DELTAGERNE I GRÆNSELANDSSTÆVNET 1950

Bodil Andersen, Frimodtsvej 4, Hellerup.
 Elisabeth Andersen, Gothersgade 36^a, København K.
 Hanne Andersen, Fly Skole pr. Skive.
 Inger Andersen, Vognmandsmarken 32 st. tv., København Ø.
 Karen Andersen, Vognmandsmarken 32 st. tv., Kbh. Ø.
 Mary Andersen, København.
 Erik Andresen, stud. med. vetr., Rebildvej 4, København.
 Inge Andresen, Nellikevej 4, Odense.
 Gerda Balsløv, Ahornvej 12, Næstved.
 Bankkasserer S. Byrjalsen og frue, Års.
 Johanne Christensen, Bregnerød pr. Birkerød.
 Kontorist Marie Christensen, Korsvej 5, Tarm.
 Assistent Mette Christensen, Rostrupvej 3, Kbh. F.
 Tilde Christensen, Skjoldsgade 4, København Ø.
 Korrekturlæser E. Ewald, Smallegade 30^a, København F.
 Overlærer V. Ewald, Smallegade 30^a, København F.
 Lokomotivfører L. Gellert og frue, Finsensvej 77, Kbh. F.
 Olga Grøn, C. F. Richsvej 110^a, Kbh. F.
 Esther Hansen, Drosselvej 63, København F.

Lærer Knud Hansen og frue, Farre skole pr. Sporup.
 Dameskrædderinde Hansine Hansen, Johnstrups Allé 8³, Kbh. V.
 E. Hansen, Amagerlandevej 194, Tårnby, Kastrop.
 K. Hansen, Turesensgade 14 st. tv., København.
 Sara Hansen, »Bøgelund« pr. Viemose.
 Gartner Th. Hansen, Holger Danskes Vej 37A, Kbh. F.
 Ingrid Skåning Hansen, Strandvej 216, Snekkersten, Nordsj.
 Pens. maskinmester Albert Hau, St. Blichersvej 2 st., Kbh. F.
 Gartner Ejner Hove, Siken, Tåstrup.
 J. Hyllingsted, Lombardigade 4¹, København S.
 Kontorist Ingolf Ingersted, Jellingegade 4, Kbh. Ø.
 Mejeribestyrer E. Grøndahl Jensen, Bislev, Nibe.
 Skræddermester Frank Jensen, Nibe.
 Kontorist Inger Jensen, Vindingherredsgade, Tønder.
 Kontorass. Laurits Jensen og frue, Kanalstien 14, Ålborg.
 Lisbeth Jensen, Kanalstien 14, Ålborg.
 Sonja Jensen, Fly skole pr. Skive.
 Agnes Jørgensen, pension Eigård, Charlottenlund.
 Bestyrer Karl Jørgensen og frue, Radsted, Saksøbing, Lolland.
 Husbestyrerinde Ellen Karlsen, Nr. Vissing, Skanderborg.
 Lærerinde E. Kjellerup, Det kgl. Blindeinstitut, Kbh. F.
 Assistent J. Chr. Laursen, Bovrup.
 Klejnsmed Bent Lyngvig, Møllebakken 13, København.
 Fru Astrid Lyngvig, Møllebakken 13, København.
 Førstelærer Willy Leick, Lydersholm, Jejsing.
 Bankassistent Adser Leick, Lydersholm, Jejsing.
 Skoleelev Geo Leick, Lydersholm, Jejsing.
 Skoleelev Leif Preben Leick, Lydersholm, Jejsing.
 Skoleelev Vagn Leick, Lydersholm, Jejsing.
 N. Martin Nielsen og frue, Strandvejen 238, Charlottenlund.
 Kristiane Nielsen, skolen, Vandet st.
 Lærerinde Ellen Nielsen, Abyskov, Skårup, Fyn.
 Husbestyrerinde Magda K. Nielsen, Margrethevej 6, Hellerup.
 Marie K. Nielsen, Peder Fabersgade 22 tv., København.
 Gaardejer Hansine Nielsen, Koster pr. Stege, Møen.
 Marie Nielsen, Farum.
 Assistent Sofie Nielsen, Optagelsehjemmet, Rønne.
 Overlærer E. Nyeberg, Strandparken 24, Århus.
 Husejer Emil Olsen og frue, Lindebjerg pr. Sorø.
 Signe Olsen, Grædstrup pr. Brædstrup.
 Astrid Overgård Poulsen, Thykiersvej, Thisted.
 Anna Pedersen, Boghandelen, Tarm.
 Lærerinde Karen Pedersen, 6. Julivej 114, Fredericia.
 Thorø Pedersen, Søndergade 25, Haslev.

- Økonoma Ella Petersen, Høng Studenterkursus, Høng.
Lærer, cand. jur. Frede Pinborg og frue, Lindebugten 9,
København, Valby.
- Rentier Laurits Pind og frue, Krungerup pr. Saksøbing.
Sygeplejerske Helga Pflug, Grædstrup pr. Brædstrup.
Husmoder Marie Ravnhøj.
- Anna Rasmussen, Askov pr. Vejen.
Dagmar Rosgård, Fly Skole, Skive.
- Kirsten Rørdam, Privatskolen, Ellund pr. Flensborg.
Elisabeth Simonsen, Kathrinevej 19, Hellerup.
Lærer J. P. Strandbygård, Thorning, Kjellerup.
Syerske Petra Svendsen, Gandrup st.
- Kontorass. Karen Sunesen, Silkeborgvej 184, Århus.
Dagny Sørensen, Sønderborggade 1 st., Kbh. Ø.
Økonoma E. Sørensen, D. kgl. Blindeinstitut, Kalundborg.
Thora Sørensen, St. Kannikestræde 19^a, Kbh. K.
Assistent Emmy Sørensen, Rostrupsvej 3, Kbh. F.
Gartner Chr. Tamstrup og frue, Malling.
- Lærerinde Christine Thomsen, Ørsted, Jylland.
Marie Thomsen, Hauge, Gaarde.
- Faglærerinde Anna Terkildsen, Langelinie 29, Odense.
Pensionatsværtinde Karen Vanting, Pr. Maries Alle 2, Kbh.
Sygepl. Gudrun Videbæk, Grundtvigsvej 14, Nyk. Sj.
Husassistent Dagmar Vincent, København.

Elevmøde

lørdag den 30. juni (fra kl. 18), søndag den 1. og mandag den 2. juli (slutter kl. 24).

Tæpper, rationeringskort, kniv, ske, gaffel, dyb tallerken og kop medbringes. Der bliver i år ikke sendt kort ud om elevmødet, så husk det nu!

Grænselandsstævne

1.—8. august.

Elev- og efterårsmøde

lørdag den 1. (fra kl. 18), søndag den 2. og mandag den 3. september. Husk nu, at I også er meget velkomne til dette møde, og gør jeres forældre og bekendte opmærksomme på, at vi også meget gerne ser dem ved den lejlighed.

Nb.: Dernæst vil jeg gerne specielt indbyde 25-års jubilarene til at deltage i mødet fra 1.—3. september. Vi håber, at en af holdene 1926, 1926—27 ligesom sidste år vil søge kontakt med alle kammeraterne og sætte dem stævne henede. Det ville glæde os, om rigtig mange ville komme og være sammen med Aage Møllers og gense hinanden og deres gamle skole. Jo flere der kommer, des festligere.

INDHOLD

	Side
<i>Povl Sørensen: Sang</i>	3
<i>Aage Møller: Før og nu</i>	4
<i>Hans Haarder: Staten og Mennesket</i>	10
<i>Johs. Hvid: Frikvarter</i>	22
<i>Asbjørn Mandøe: Guden, som svigtede</i>	27
<i>Gunner Oxe Pedersen: Er det Løsningen?</i>	34
<i>Hans Haarder: Aarets Gang</i>	41
<i>H. H.: Dødsfald</i>	65
<i>Erik Graugård: Din Næste</i>	67
<i>Harald Sørensen: Indtryk fra Sydslesvig</i>	71
<i>Jørgen Jessen: Højskolen i Sydslesvig</i>	75
<i>Erik Graugård: Elevforeningen</i>	77
<i>Elevforeningens Regnskab</i>	79
<i>Mariane Overgaard: Opvisningsøvelse</i>	80
<i>Johs. Hvid: En Dagsøvelse</i>	82
<i>Rønshovedmøderne</i>	84
<i>Hollandstur for gamle Elever</i>	85
<i>Elevfortegnelse</i>	86